

Музейний
гід
Подолом

Київ, 2026

Централізована бібліотечна система Подільського району
міста Києва
Центральна районна бібліотека імені Івана Франка

Музейний гід Подолом

бібліографічний путівник

Київ, 2026

Музейний гід Подолом : бібліогр. путівник / уклад. Олена Іоаніді ; ред. та відп. за вип. Ганна Брагарник ; ЦБС Поділ. р-ну м. Києва ; ЦРБ ім. Івана Франка. – Київ, 2026. – 67 с.

Укладач : Олена Іоаніді
Редактор та відповідальна за випуск : Ганна Брагарник

Вітаємо на Подільських просторах!

Поділ – це серце Києва, де кожен камінь бруківки дихає історією, а повітря сповнене ароматом кави та таємниць минулого. Це місце, де стародавні храми сусідять із затишними галереями, а гомінкі площі ховають тихі дворики, що пам'ятають голоси багатьох поколінь киян.

Бібліографічний путівник «Музейний гід Подолом» створено для того, щоб стати вашим особистим провідником у світ історико-культурних пам'яток нашого району.

Це видання адресоване широкому загалу читачів, які цікавляться історією та культурною спадщиною одного з найдавніших районів Києва. Бібліографічний путівник прокладе маршрут киянам та гостям міста найцікавішими музейними закладами та історичними місцями Подолу. Зацікавить також киевознавців, екскурсоводів, які шукають систематизовану інформацію про музейну мережу Подолу, викладачів навчальних закладів та здобувачів освіти.

Гортаючи ці сторінки, ви зможете відчутти дух старого Подолу, дізнатися цікаві та несподівані історичні факти, скласти власний унікальний маршрут вихідного дня.

Нехай ця прогулянка подарує вам нові відкриття та тепле відчуття причетності до великої історії нашого міста!

Аптека-музей

*вул. Притисько-Микільська, 7
Київ, 04070*

тел.: (044) 425 24 37

E-mail: apteka-museum1728@ukr.net

*Години роботи: Пн – Пт: 10:00 – 18:00
Сб – Нд: 10:30 – 19:00*

Історія аптечної справи в Києві розпочалася з 1715 року, коли на прохання губернатора князя Дмитра Голицина в місті побудовано першу казенну військову аптеку, де працював лікар та фармацевт.

Аптека здійснювала санітарно-медичне забезпечення армії. На задоволення ж медичних потреб цивільного населення ресурсу не вистачало.

Відкриття музею в історичній будівлі

Через 13 років вже німець Йоган Гейтер, маючи вищу освіту та особисті амбіції, у 1728 році отримав «привілеї» з Аптекарьської канцелярії на відкриття першої приватної аптеки.

Так у 1730 році на Подолі між Флоровським та Петропавлівським монастирями з'явилась перша аптека для всенародної потреби. В неї не було конкурентів аж до 1770-х років. Після смерті Гейтера фармація перейшла під управління його зятя, молодого німецького фармацевта Георга-Фрідріха

Бунге. Бізнес став сімейним.

Сучасна фармакологія вельми відрізняється від тієї, що була в середині XVIII сторіччя. Аптека повинен був не лише назначати та продавати ліки, а й виготовляти їх. У той час вони, в основному, склались із компонентів рослинного походження, рідше – тваринного.

В музеї є зали, у яких демонструється важкий процес створення ліків, є приладдя, якими користувався фармацевт у своїй праці. Асортимент аптеки Бунге був вельми широкий: пігулки, мазі, мікстури та засоби від багатьох хвороб.

Як аптечний бізнес став родинною справою

Георг Бунге мав велику родину: 6 синів та 4 дочки. Сини продовжили батьківську справу. Після смерті Георга-Фрідріха Бунге, згідно заповіту 1792 року, першою аптекою на Подолі володіли сини Федір та Андрій. Федір згодом також заснував власну аптеку, тож спадок дістався Андрію. Андрій Бунге, до речі, відомий не лише, як фармацевт, але і як ботанік.

Він заснував на Куренівці ботанічний город, де вирощував лікарські рослини та вивчав їхні властивості. Пізніше він заснував у Києві завод, де виготовляв сині барвники для тканин із вовни. Маючи такі різносторонні інтереси, у 1811 році Андрій Бунге запросив свого колегу, фармацевта Івана Богдановича Тецнера для допомоги в управлінні аптекою. Він повинен був відповідати за рецептурну частину та лабораторію, а з часом став її рівноправним співвласником. «Аптека Андрія Бунге» була перейменована у фірму «Аптекарь Андрія Бунге і Тецнера».

Від Гейтера до Тецнера

Після смерті Бунге у 1814 році чоловік онуки Георга Бунге Єлизавети Тецнер – Іван Тецнер – став володарем аптеки на Подолі. Крапка в майже 100-річній історії родинної аптеки «Гейтера – Бунге – Тецнера» була поставлена у 1835 році, коли вдова Тецнер продала аптеку провізору Єгору Аншпахову, залишив за собою рідну садибу.

У 1871 році правнучка засновника першої київської приватної аптеки Гейтера, онука засновника знаменитого київського роду Бунге, дочка аптекаря, вдова аптекаря і у минулому сама власниця аптеки 70-річна Єлизавета Григорівна Тецнер продала свою садибу із старовинним аптечним будинком і флігелем сім'ї колезького асесора Костянтина Васильчикова.

Спадщина родини Бунге і Тецнера

До 1970-го року багато разів будинок змінював і володарів, і своє призначення. Там були квартири, контори, магазини. А потім люди згадали, що ця будівля не

просто має багатовікову історію, а що це перша приватна аптека в місті. Будівля була відреставрована, відтворено інтер'єри аптеки періоду XVIII–XIX століть, створено експозиції. Колекція збиралася по крупинках, з різних регіонів України, старовинних аптек Західної України, і у 1988 році відкрила свої двері в якості аптеки-музею.

Експозиції музею. Торговий зал

У Торговому залі, де кожен куточок дихає історією, кожен предмет також має свою неповторну історію. Завдяки збереженню інтер'єрів та аптечних реліквій, ми можемо відчуті атмосферу аптеки, яка служила людям сотні років тому.

Увагу притягує шафа з ліками, на дзеркалах дверцят якої ви можете побачити зображення бога медицини Асклепія та його дочки Гігієї, покровительки чистоти та гігієни. Вони

символізують здоров'я та лікування, що були основними принципами кожної аптеки.

Ці античні образи створені давньою унікальною технікою, яку сьогодні неможливо повторити та побачити в іншому місці.

Гордість музею – робочий касовий апарат «Націонале». Це не лише засіб для розрахунків, але й справжній витончений шедевр, що прикрашає зал. Перший касовий апарат має унікальну заправку чорнилами. Як він працює – можна дізнатися у екскурсовода, навіть особисто з ним попрацювати.

Також ви зможете власними руками відкрити австрійський сейф, якому понад сто п'ятдесят років, що було нереально зробити грабіжникам, крадіям, злочинцям!

Сейф використовували для зберігання отрут та інших небезпечних речовин, які потребували особливого догляду. Цей сейф був синонімом надійності та безпеки, і його масивні стіни могли вистояти будь-які спроби

несанкціонованого доступу.

Крім цього, ви можете побачити численні шухляди та вітрини, де зберігалися лікарські засоби, трави та хімікати. Кожна пляшечка, кожен контейнер тут має свою історію і був важливим елементом в лікувальній практиці минулих століть.

Кабінет

Цей кабінет був місцем де Георг-Фрідріх Бунге проводив консультації хворим та виписував ліки. Тут він ставив діагнози, рекомендував лікування і проводив багато часу у розмовах із знатними особистостями Києва.

Бібліотека

Це скромна обитель знань та мистецтва – бібліотека аптеки. Спершу, зверніть увагу на ці величні дубові шафи. Вони майже 300 років березуть у собі дивовижні томи, що описують таємниці старовинної медицини та фармацевтики. Ось тут, наприклад, знаходиться перше видання «Матерія Медіка», яке було довідником для кожного лікаря та аптекаря того часу. Також привертає увагу портрет Гіппократа. Цей великий мислитель вважається батьком медицини.

Лабораторія

Ця лабораторія зберегла дух того часу. Уздовж стін розташовані античні шафи з різнобарвними колбами та пляшками, виготовленими з товстого кольорового штангласа. Цей матеріал не пропускає ультрафіолетові промені, що дозволяло чутливим до світла лікам зберігати свої цілющі властивості набагато довше.

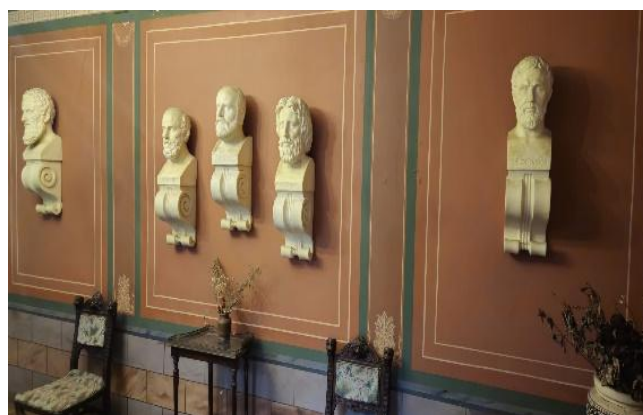
Зал «Династії Бунге» розповідає про видатну родину Георга Бунге, який мав 12 дітей: 8 синів і 4 дочок. У 1784 році Георгія та його синів внесли до дворянської родової книги Київської губернії. Нащадки цього роду стали відомими лікарями, вченими, мандрівниками та політичними діячами, зробивши вагомий внесок у розвиток медицини та науки.

У залі можна побачити рідкісні родинні фотографії, архівні документи, дипломи та ліцензії, що підтверджують високий професійний рівень лікарів і аптекарів династії Бунге.

Античний зал

Серед експонатів особливої уваги заслуговує колекція амфор. У колекції заховано кілька справжніх античних амфор, що збереглися з часів Давньої Греції. Решта – майстерно виконані репліки. Під час екскурсії з гідом вам доведеться уважно роздивитися кожен з них, щоб відгадати разом з гідом, які з амфор є оригіналами, а які – сучасними копіями. Також ви побачите античні і скіфські рештки кераміки та інші незвичайні експонати того періоду у підвільних залах мущею.

Зал артефактів

У підвальному приміщенні Музею-аптеки зберігаються унікальні артефакти, знайдені під час дослідження підземних ходів, що пролягають під будівлею. Під будівлею Музею-аптеки приховані справжні археологічні скарби, знайдені під час досліджень старовинних ходів та печер. Серед унікальних артефактів – не лише фрагменти скіфської та грецької кераміки IV–III століття до нашої ери, але й сенсаційна знахідка: 300 людських черепів, які, за припущеннями

дослідників, належали воїнам, принесеним у жертву богу Перуну. Існує версія, що ці люди були захоплені у полон під час бойових сутичок, а їхня доля стала частиною язичницьких ритуалів. Саме підземні ходи, що пролягають під музеєм, є джерелом багатьох таємниць.

Домова церква

Один із найромантичніших залів Аптеки-музею на Подолі стилізовано під домову церкву. У цьому місці господар садиби Георг-Фрідріх Бунге, будучи віруючою людиною, проводив богослужіння для німецької лютеранської громади святої Катерини. Саме тут читали Біблію та виголошували проповіді. Під час екскурсії ви дізнаєтесь про важливу роль монахів Києво-Печерської лаври в історії медицини. У XII столітті вони стали першими лікарями Київської Русі, створивши прообраз сучасної лікарні. Відомі імена таких цілителів, як Агапіт, Оліпій, Даміан і Григорій Чудотворець. Їхній вклад у лікування хворих зберігся у численних переказах, а традиції монастирського лікування досі вражають своєю ефективністю.

В експозиції залу представлено чернечі атрибути, хрести, фрагменти старовинних рукописів та рідкісні предмети, як-от залишки інструментів для викопування печер.

Будинок Знахарки

Зал присвячений народній медицині. У будинку відьми-знахарки духмяно пахнуть трави, горить вогонь у печі, на дерев'яному столі розкладено трави. Тут зібрано усяке знахарське начиння, зокрема, коритця для вимочування трав, рушники-обереги, домашній скарб – горщики, ступки, млиночки, діжечки, ночви, торбинки, пучечки рослин, коріння. На покутті – ікони.

Аптекарські сади

Зал знайомить відвідувачів із історією створення спеціальних ділянок для вирощування лікарських трав. У XVIII столітті за царським указом такі сади облаштовували поблизу аптек. Наприклад, сад аптеки-музею розташовувався на схилах Михайлівської та Андріївської гори, а також у районі Куренівки. Саме ці трави ставали основою для ліків, що згадуються в рецептурній книзі Георга Бунге. Більшість із них – природного походження, зокрема 80% складали рослинні компоненти.

Кабінет Алхіміка

В будинку Аптеки-музею на Подолі неймовірно інтригує своєю загадковістю старовинний підвальний лабіринт, де були розташовані природний холодильник та хімічна лабораторія. В одному з її таємничих залів панує цілком містична атмосфера, яка завжди оточувала представників цеху алхіміків XV ст. У середньовіччі алхіміків називали чаклунами, оскільки вважали, що вони провадять диявольські експерименти.

За переказами, у цій аптеці працював аптекар, який намагався перетворити звичайні метали в золото та знайти еліксир, що володів би чудовими властивостями: повинен був виліковувати всі хвороби і давати безсмертя. Подейкують, ночами бродить музейним підвалом дух того самого Алхіміка, воскова фігура якого посеред пильних склянок та реторт тре у ступці компоненти для «еліксиру вічної молодості» та зберігає таємницю «філософського каменю».

Винний погреб

Тут у старовинних глиняних та скляних посудинах зберігали масла, вино, сушені трави та коріння, а також швидкопсувні інгредієнти, необхідні для виготовлення лікарських засобів. Грубі кам'яні стіни та біла вентиляційна труба підтримували оптимальні умови, роблячи це місце серцем традиційної фармації.

У цьому підвальному приміщенні також розташовувався винний погреб, де зберігали особливі види вина, які використовувалися не лише для застіль, але й для виготовлення лікарських настоянок і мікстур.

Джерело інформації:

Історія музею [Електронний ресурс] // Аптека-Музей : [сайт]. – 2026. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://apteka-museum.com/history/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 17. 03. 2026.

Дізнайтесь більше!

Аптека-музей у Києві : фотопутівник / упоряд. В. Задорожний. – Київ : [б. в.], 1990. – 32 с.

Аптека-музей // Визначні пам'ятки Києва. – Київ, 2004. – С. 133–134.

Аптека-музей // Київ : іст.-біогр. енцикл. довід. – Київ, 2007. – С. 153–154.

Аптека-музей // Прогулка по Києву : путеводитель / авт. текста М. Кальницький. – Киев, 2002. – С. 61.

Гирич, І. Музей-аптека / Ігор Гирич // Київ ХІХ–ХХІ ст. : путівник / Ігор Гирич. – Київ, 2013. – С. 153–154.

Колибанова, О. Київські аптеки XVIII–XIX ст. / О. М. Колибанова // Історія України : маловідомі імена, події, факти. – 2004. – Вип. 28. — С. 135–142.

Перша аптека Києва : [про «Аптеку-музей»] // Шкільні екскурсії Україною. Київ / упоряд. В. Серебрій, Н. Муніч. – Київ, 2007. – С. 39–43. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

Буде музей : як Київрада вирішила змінити долю першої київської аптеки // Хрещатик. – 2023. – 27 черв. – С. 4 : фото.

Гавр, Н. На Андріївській горі вирощували лікарські рослини : а продавали їх в «Аптекарському саду» / Н. Гавр // Хрещатик. – 2001. – 8 черв. – С.8. – (Старожитності).

Задорожний, В. Аптека-музей на Подолі : історія та сучасність / В. Задорожний // Фармацевтичний журнал. – 1989. – № 4. – С. 15–18.

Лисинюк, О. Аптека-музей на Подолі не змінить свого статусу : до Євро-2012 закладу планують виділити кошти на ремонт / Оксана Лисинюк // Хрещатик. – 2012. – 18 січ. – С.4. – (Мегаполіс).

Нагребецька, І. Музеї люблять тишу і відвідувачів : [про аптеку-музей] / Ірина Нагребецька, Дмитро Качура // Урядовий кур'єр. – 2010. – 29 трав. – С. 12–13.

Сівашова, І. Аптека на віки : колекція музею складається з 20 тисяч експонатів, деякі з них мають понад 150-річну історію / Ірина Сівашова // Вечірній Київ. – 2015. – 23 лип. (№ 29). – С. 13. : іл.

Чумак, Л. Стара аптека : [про «Аптеку-музей»] / Л. Чумак // Поділ і ми. – 1999. – № 1–2. – С. 18–19.

Електронні ресурси

Аптека-музей (Київ) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Аптека-музей_\(Київ\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Аптека-музей_(Київ)). – Назва з екрана. – Дата публікації : 03. 10. 2025. – Дата перегляду : 30. 03. 2026.

Аптека-музей на Подолі, Київ [Електронний ресурс] // Фармацевтична енциклопедія. – Електр. текст. дані. – Режим доступу: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/5560/apteka-muzej-na-podoli-kiiv>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 30. 03. 2026.

Відеоматеріали про аптеку-музей

Аптека-музей / Київ [Електронний ресурс] : відео / Київ незрівнянний // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=jx48hDWdxgI>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 04. 10. 2024. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Аптека-музей у Києві / UAhistory 13 Серія / Терра [Електронний ресурс] : відео / Телеканал Терра // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=yhlmJH9KcuU>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 24. 04. 2021. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Апухтин, В. Аптека-музей. Частина історії Києва [Електронний ресурс] : відео / Виктор Апухтин // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=9idIPVKuCj8>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 07. 01. 2025. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Відкрий Київ : Музей-аптека [Електронний ресурс] : відео / Право ТВ // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=aQmuM1tG1FY>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 02. 02. 2015. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей Михайла Булгакова

*Андріївський узвіз, 13-А,
Київ, 02000*

тел. +380 (44) 425-31-88

E-mail Bulgakov.museum13@gmail.com

Години роботи: середа-еділя з 12.00 до 18.00

Музей займається просвітницькою, виставковою, науковою, видавничою діяльністю, проектним менеджментом, створюючи та втілюючи з цією метою оригінальні проекти.

Літературно-меморіальний музей М. Булгакова багато років досліджує київський період біографії письменника, який складає більшу половину його життя. Булгаков-письменник побудував свій художній світ, свою аксіологічну систему в першу чергу на реаліях Києва, спогадах власного життя. Про що б він не писав, це завжди будуть рецепції Києва, в яких місто – текст, а сам Булгаков – його уважний читач. Це занурення в Київ, безумовно, відбувалося через походження письменника, коло його спілкування, сімейні традиції, освіту.

Усі події початку ХХ ст.: Першу світову війну, Визвольні змагання 1917–1921 рр., зокрема період калейдоскопічної зміни влад, письменник пережив разом зі своєю родиною або у Києві, або, як мобілізований лікар, у різних куточках імперії, про що свідчить сімейне листування, відповідні документи та його твори. Це важливо розуміти, читаючи роман «Біла гвардія», п'єсу «Дні Турбіних» та оповідання київського циклу.

Історія садиби

Прообраз садиби, в якій у 1906–1919 роках винаймала квартиру родина Булгакових, з'являється у першій половині ХІХ ст. Спочатку з'явився одноповерховий будиночок з дерев'яним дахом, льохом та флігелем.

Частково перебудований, дім дожив до наших часів – у ньому діє кав'ярня «Під липою». З вулиці і частково з боку літописної гори Уздихальниці ділянка була огорожена парканом з брамою і хвірткою. Садиба №18–20 (у 1898 році, коли змінилась нумерація будинків на багатьох київських вулицях, вона отримала сучасний №13) сформувалась з двох суміжних ділянок. Ділянка №18 належала дружині священника Марії Прокоповичевій, №20 – міщанину Івану Медведєву.

У другій половині 1880-х садибою володів губернський секретар Федір Медведєв. 4 травня 1888 року Медведєв продав ділянку Вірі Литошенко, дружині купця 2-ї гільдії Литошенко Максима. Площа садиби становила 229 квадратних саженів. Нова хазяйка відразу зайнялась благоустроєм. Вона подає прохання про дозвіл будівництва дерев'яного будинку. Автор проекту – архітектор Микола Гарденін. Наступні прохання пані Віри – «разрешить... на строящемся у меня доме облицовку кирпичом второго этажа», зробити залізний дах, «разрешить постройку флигеля». Оскільки флігель будується біля підніжжя гори, Литошенко просить і отримує дозвіл на зняття частини схилу, дає підписку про те, що не матиме претензій «на случай сползания горы». Вона самовільно доєднала до садиби частину вільної міської землі, згодом внесла кошти, і наприкінці 1892 року площа садиби (три будинки та два сарая) дорівнювала 350,5 квадратних саженів.

Головний дім, в якому згодом будуть жити Булгакови, – «смешанный, частию двухэтажный, а частию трехэтажный. I и II этажи каменные, третий же этаж деревянный, стены третьего этажа частию обложены кирпичом, а частию оштукатурены, под железною крышею». У квартирі на III поверсі, де «комнат 7, передних 2, кухня 1», проживала сама господиня. У 1902 році Литошенко продає садибу на Андріївському узвозі, 13 почесному громадянину міста Києва Захарію Мирвичу, який, ймовірно, вніс деякі зміни до планування – дерев'яна галерея головного будинку (віранда, де зараз проходять чаювання) перетворилась на скляну. Щорічний дохід, який власник отримував за оренду квартир, становив 2892 рублі. Найдорожчою – 720 рублів в рік була та, яку з 1906 року винаймала родина Булгакових.

Восени 1909 року садибу купує інженер, майбутній архітектор Київського університету Василь Листовничий. Вся нерухомість була оцінена у 22 тисячі 250 рублів, головний будинок – 13 тисяч рублів (оцінка 1892 року становила 7007 рублів 84 копійки). Новий господар з родиною зайняв перший поверх головного будинку, в цій же квартирі №1 у двох кімнатах розташовувалась креслярська майстерня архітектурного бюро. У підвальному приміщенні містилась бакалійна крамниця купця Шайтера. В середньому будинку жив генерал Комарницький з родиною, у підвалі була квартира двірника. У третьому будиночку (був розібраний у 1993 році, на його місці зараз літній майданчик) проживала родина комерсанта Гробинського.

Новий власник зайнявся удосконаленням садиби – розкопав двір під булгаківськими кухнею і ванною і побудував під двором підсобне цегляне приміщення; встановив сходи з веранди на горище; на горі, яка загрожувала зсувами, насадив кущі бузку й акації, і всю садибу загородив парканом. У червні 1919 року почесний громадянин міста Києва Василь Павлович Листовничий був заарештований за так звану «контрреволюційну діяльність» владою більшовиків.

Свій заповіт, у якому він передає право власності на нерухоме майно своїй доньці Інні Листовничій, писав з Лук'янівської в'язниці. Звідти додому він вже не повернувся.

Після націоналізації 1919 року, ділянку № 13 денаціоналізували у 1922 році, і власниками садиби стали Ядвіга Вікторівна та Інна – вдова і донька Листовничого. Булгакови залишили свою квартиру у 1919 році. Під час Другої світової війни Інна Василівна разом з чоловіком Миколою Кончаковським і сином Валерієм переховували на Андріївському узвозі, 13 від фашистів євреїв Марію Горбачевську і родину Славензонів. Проте, за спогадами Валерія Кончаковського, мешканці другого поверху – Софія, Лейб, Тойба Каплун загинули у Бабиному Яру. Квартира № 2 залишилась порожньою, у 1942 чи 1943 році родина Інни Василівни переселилась з першого на другий поверх і продовжувала утримувати всю садибу. У 1951 році нерухомість стала власністю держави, з'явилися радянські «комуналки».

Число мешканців в колишній садибі досягало 70. Відбулось значне перепланування приміщень, наприклад, з'явилася кімната на сходиновому майданчику другого поверху, яку в 1950-ті роки займав відомий шахист Ісер Куперман.

У 1967 році в журналі «Новый мир» надрукували нарис Віктора Некрасова «Дом Турбиных», після чого розпочалось справжнє паломництво на Андріївський узвіз, 13. На стінах будинку, в якому жив майбутній письменник, постійно з'являлися написи «Дом Булгакова». На той час дім перебував в аварійному стані, потребував капітального ремонту.

9 лютого 1989 року київською владою підписано указ про створення літературно-меморіального музею М. Булгакова. Мешканці комунальних квартир отримали власне житло, восени 1989 року останньою залишила дім Ірина Кончаковська, онучка Василя Листовничого – рівно через 100 років після завершення будівництва.

Автором проекту реставрації садиби та будівлі майбутнього музею стала архітекторка Ірина Малакова, вона ж і керувала роботами. Найскладнішим завданням було зберегти другий поверх – меморіальну квартиру. Реставраційні роботи, відновлення планування меморіального поверху було завершено до травня 1991 року, коли минало сто років від дня народження Булгакова. 15 травня 1991 року перші відвідувачі музею мали можливість відчутти простір дому – пройти чистими й порожніми кімнатами квартири, в якій проживав майбутній письменник з родиною, і в якій він поселив героїв свого першого київського роману. У травні 1993 року було відкрито п'ять кімнат експозиції, у грудні 1993-го – ще дві кімнати. Авторкою наукової концепції музею стане Кіра Пітоєва, художником – Лауреат Державної премії УРСР Альберт Крижопольський.

Експозиції музею

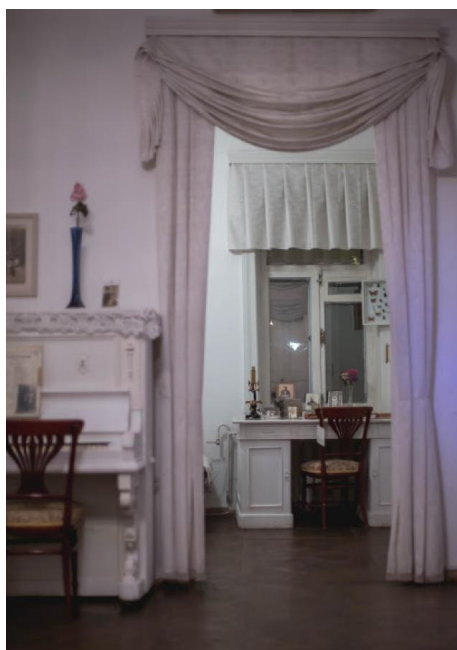
Вітальня.

Музейна експозиція була створена, як поєднання в одному просторі двох світів – реального й літературного, світу Булгакових і світу Турбіних. Усі меморіальні предмети – з родини Булгакових: старовинне дзеркало венеціанського скла, стіл, стільці. Експонати літературного світу – це реконструкція за фотографіями та сторінками «Белой гвардії», білі «декорації» до роману.

У вітальні стоять два фортепіано – меморіальне булгаківське, і біле – турбінське, і два стільці – один для Булгакових, інший – для Турбіних.

Медичний кабінет

У Булгакових – медкабінет Михайла Булгакова в 1918–1919 роках. У романі «Белая гвардия» – медкабінет Алексея Турбіна.

Навесні 1918 року кімната була переобладнана під медкабінет, де Булгаков приймав пацієнтів під час громадянської війни в Києві. У цьому кабінеті приймає пацієнтів герой «Белой гвардії» Алексей Турбін – alter ego письменника.

Тут молодий Булгаков читав своїм друзям начерки до майбутніх «Записок юного врача», згодом опублікованих за життя письменника в журналі «Медицинский работник» (1925–1927).

Кімната Єлени

У Булгакових – кімната старших сестер, «кімната дівчат».

В романі «Белая гвардия» – кімната Єлени Турбіної.

У Булгакових у цій кімнаті жили старші сестри, в 1918–1919 роках її займала сестра Варвара з чоловіком Л. Карумом. У романі «Белая гвардия» це кімната Єлени.

Тут відбувається найважливіша подія роману «Белая гвардия»: Єлена перед іконою вимолює життя братові, що помирає. Відбувається головне християнське Чудо – «воскресіння» Алексея Турбіна.

Всередині шафи – двері з номером 50. Номер – оригінал, що знаходився на дверях московської комунальної квартири, де мешкав Булгаков 1921–1924 рр. В цю «нехорошу квартиру» Булгаков «оселив» Воланда.

Кімната Ніколки

У Булгакових – кімната Михайла Булгакова та його братів.

У Турбіних – кімната Ніколки Турбіна.

У романі «Белая гвардия» тут живе Ніколка Турбін.

Представлені матеріали присвячені формуванню особистості Михайла Булгакова, а також експонати, присвячені молодшим братам Ніколаю та Івану і кузенам Костянтину та Ніколаю Булгаковим, які жили в цьому домі.

Меморіальна лампа під зеленим абажуром, біля якої Булгаков писав роман «Белая гвардия».

«Моя любовь – зеленая лампа и книги в моем кабинете». М. Б.

Розклад занять медичного факультету Київського університету св. Володимира (1910 роки).

Меморіальний диванчик, який належав Ніколаю Покровському, дядькові Михайла Булгакова по матері, відомому лікарю. Н. М. Покровський – прототип професора Преображенського, героя повісті «Собачье сердце».

На печі – карикатури «Tempora mutantur», или что вышло из того, который женился, и того, другого, который учился». Такі карикатури намалював Булгаков на себе і свого кузена Костянтина в 1915 році.

Книжкова

У Булгакових – кімната молодших братів.

У романі «Белая гвардия» – книжкова.

Михайло Булгаков завжди мріяв про свою бібліотеку, і в романі «Белая гвардия» в книжковій стоять «лучшие на свете шкапы с книгами, пахнущими таинственным старинным шоколадом».

Меморіальна шафа, яка належала Василю Екземплярському, професору Київської духовної академії, близькому другу родини Булгакових.

Прижиттєві видання творів Михайла Булгакова. Серед них надрукований у двох числах журналу «Россия» роман «Белая гвардия» в 1924–1925 роках.

Журнал закрився, і публікацію роману не було завершено.

Твори Булгакова мовами народів світу, а також книги булгакознавців різних країн, поміж ними видання Київського Літературно-меморіального музею М. Булгакова.

У бібліотеці музею зберігаються книги Михайла Булгакова 40 іноземними мовами.

Їдальня

У Булгакових і в романі «Белая гвардия» – їдальня. У цій кімнаті є два головні символи Дому в «Белой гвардии»: кремові штори і піч Саардам – домашнє вогнище.

Представлені матеріали, присвячені темі сімейних цінностей Булгакових і Турбіних. Меморіальна кахлева піч, біля якої Булгакови і Турбіни читали вголос улюблені книжки.

Джерело інформації:

Історія музею [Електронний ресурс] // Музей Михайла Булгакова : [сайт]. – 2026. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://bulgakovmuseum.com/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25.03.2026.

Дізнайтесь більше!

Рогозовська, Т. Дом Булгакова-Турбіних : непутеводитель по киевскому музею / Татьяна Рогозовська. – Київ : Варто, 2014. – 120 с. : іл.

У книзі скомпоновані різнопланові матеріали, що дозволяють читачу зануритися в атмосферу не тільки музею, а й Міста початку ХХ сторіччя. Ви отримаєте повну довідкову інформацію про київський Літературно-меморіальний музей М. Булгакова та його роботу протягом тридцяти років.

Баканов, В. Загадки Булгакова : [про музей] / Виталий Баканов // *Забытые страницы киевского быта* / Виталий Баканов. – Киев, 2011. – С. 200–202 : фото.

«Дом Турбиных». Музей Михаила Булгакова // Прогулка по Киеву : путеводитель / авт.-сост. Михаил Кальницкий, Алиса Григорук. – Киев, 2002. – С. 50.

Літературно-меморіальний музей М. Булгакова // Київ : іст. біогр. енцикл. довід. – Київ, 2007. – С. 330–331.

Літературно-меморіальний музей М. Булгакова // Визначні пам'ятки Києва. – Київ, 2004. – С. 296–297.

Улица-музей : [про музей М. Булгакова] / авт.-сост. Виталий Ковалинский, Ольга Друг // Вечный Киев : жизнь большого города. – Киев, 2013. – С. 104–107 : фото.

Жук, О. Таємний клуб митців під № 13 : у музеї М. Булгакова щомісяця під покровом ночі збиратимуться художники і музиканти, щоб дослідити, що таке абстракціонізм / Ольга Жук // Україна молода. – 2012. – 29 листоп. (№179). – С. 9. : фото.

Левітська, І. Андріївський узвіз, № 13 : [музей] / І. Левітська // Вечірній Київ. – 2003. – 2003. – 7 жовт. – С. 16.

Попова, Т. Відсвіт різдва, або через десятки років : [музей готується до 100-річчя від дня народж. М. Булгакова] / Т. Попова // Дзеркало тижня. – 2001. – трав. (№ 19). – С. 14.

Савицька, О. «Маленькі речі – великі теми» : поділитися, зацікавити, чекати в гості – ідея нового проєкту Літературно-меморіального музею М. Булгакова / Ольга Савицька // День. – 2021. – 14–15 травня (№ 85–86). – С. 22–23. фото.

Савицька, О. Острів скарбів : у Києві відкрився Булгаківський книжний клуб : [при музеї М. Булгакова] / Ольга Савицька // День. – 2014. – 8 жовт. (№ 187). – С.11. : фото.

Савицька, О. Магія та етичний код : київ. музей М. Булгакова внесено до списку «Двадцяти кращих літ. музеїв світу / Ольга Савицька // День. – 2013. – 21–22 черв. (№ 107–108). – С. 22. : фото.

Савицька, О. Щасливий жереб : завершальний «журфікс» сезону в Музеї Михайла Булгакова вперше відбувся в музично-поетичному форматі / Олена Савицька // День. – 2015 – 2 лип. (№ 114). – С.11. : фото.

Інтернет-ресурси

Літературно-меморіальний музей Михайла Булгакова [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/idgvxu>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 13. 04. 2026. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Літературно-меморіальний музей Михайла Булгакова [Електронний ресурс] // Kyiv Maps : [сайт]. – 2017–2024. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://kyivmaps.com/ua/places/muzej-mihaila-bulgakova>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 16.04.2026.

Krasovska, K. Музей Михайла Булгакова : чому це місце просякнуте містикою [Електронний ресурс] / Katerina Krasovska // Kuiv future : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://kyiv-future.com.ua/uk/muzej-myhajla-bulgakova-chomu-cze-miscze-prosyaknute-mistykoju>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 25. 08. 2021. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Літературно-меморіальний музей Міхаїла Булгакова в Києві : відеогід [Електронний ресурс] : відео / Bulgakov Museum in Kyiv // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=Bov-VGAiCYQ>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 15. 09. 2020. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей Гетьманства

*Адреса: вул. Спаська, 16-б
тел. (044) 425-55-49
e-mail: hetmanmus@ukr.net*

*Години роботи: середа - неділя з 10.00 до 17.00.
Вихідні: понеділок та вівторок.*

Музей гетьманства – це державний культурно-освітній та науково-дослідний заклад історичного профілю, осередок пам'яток матеріальної та духовної культури, пов'язаних з історією та традиціями козацько-гетьманської доби.

Музей гетьманства у Києві було створено 11 березня 1993 року з метою правдивого висвітлення державності в Україні, неупередженої оцінки її видатних особистостей та діяльності Гетьманщини – специфічної форми правління. Музей було утворено розпорядженням Представника Президента України у м. Києві. На сьогоднішній день це державна культурно-освітня та науково-дослідна установа історичного профілю, осередок, де зібрані пам'ятки матеріальної та духовної культури, пов'язані з історією та традиціями козацько-гетьманського руху.

Музей міститься у будинку-пам'ятці архітектури кінця XVII – з надбудовами в XIX ст., відомому в Києві як «будиночок Мазепи», який було відреставровано за рахунок фінансування Київської міської державної адміністрації, Благодійного Фонду Івана Мазепи.

Фото будинку до реконструкції, 80-ті роки.

Важливу роль у цьому процесі відіграли представники української діаспори, провідне місце серед яких посідав визначний український громадський діяч із США Маріян Коць.

Наразі у фондах музею понад 8000 експонатів. За весь час існування музею було зібрано матеріали, які розкривають такі важливі теми в історії України, як національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького, утворення козацької держави, державотворча діяльність гетьмана Івана Мазепи, діяльність Пилипа Орлика та інші.

У музеї значна колекція матеріалів родини Гетьмана Павла Скоропадського. Особливо варто відзначити мистецькі твори, що були передані у 2004 році Оленою Павлівною Скоропадською. Музей також має 21 розсекречений архівний матеріал канцелярії Гетьманської Управи Павла Скоропадського, переданий зі служби зовнішньої розвідки України. Значна частина колекції музею складається з груп «Живопис», «Графіка» та «Скульптура». У бібліотеці музею більше 3000 книг.

Експозиції Музею Гетьманства

Зал Івана Мазепи

Експозиція залу, присвяченого Іванові Мазепі, розповідає як про основні віхи життєвого шляху гетьмана, дивовижні повороти його долі, так і про тогочасну козацьку державність у цілому. Тут можна побачити барокову гравюру художника Іларіона Мигури «Мазепа серед добрих діл своїх», виконану у 1706 році; фотографії споруджених коштами гетьмана церков, добірку речей з козацького побуту: шаблі, гарматні ядра, порохівницю, кулелійку, люльки для куріння. Цікавим експонатом є мапа України Йоганна Баптиста Гомона, створена в Німеччині в 1716р.

Зал Богдана Хмельницького

Основою залу гетьмана Богдана Хмельницького є триптих «Ми Богдан» художника Андрія Юхимця. Картина розповідає про Богдана на Січі, Богдана серед полковників і зустріч Хмельницького з духовенством у Києві. Корогва Б. Хмельницького із його родинним гербом (подарунок музею від голови Кременчуцького осередку об'єднання «Спадкоємці Богдана Хмельницького» Василя Басаргіна)

свідчить про те, що Б. Хмельницький походив з українського шляхетського роду, гербу Абданк (Сирокомля).

Народився Богдан Хмельницький 27 грудня 1595 року. На історичну арену вийшов як високоосвічений і загартований в боях з турками й татарами сотник реєстрових козаків. Перші переможні битви під Жовтими Водами і Корсунем стали поштовхом до могутнього всенародного спалаху, який охопив всю Україну.

Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. під проводом Богдана Хмельницького – переломний момент української історії. Під час війни владу Речі Посполитої в Україні було повалено і сформовано Українську Гетьманську державу. Великою і значною подією для нашого народу за часів гетьманства Б. Хмельницького була Зборівська угода. Ця подія представлена в експозиції титульною сторінкою реєстру 1649 року. Вона зроблена в яскравих кольорах і прикрашена гербом Б. Хмельницького (сучасне видання цієї книги знаходиться в бібліотеці музею). І багато відвідувачів з цікавістю шукають там своє прізвище.

Експозицію залу прикрашають картини відомого українського художника-графіка Олександра Данченка «Перед розправою», «Українські переселенці на російському кордоні» (подаровані родиною митця). Представлена композиція видавництва «Марка України» – серія портретів гетьманів художника Юрія Логвина і «Гетьманські клейноди та особисті речі Богдана Хмельницького» відомого художника Василя Василенка. Поміж інших картин залу почесне місце займає серія портретів гетьманів України доби «Руїни». Це портрети: Юрія Хмельницького, Івана Виговського, Івана Брюховецького, Павла Тетері, Петра Дорошенка, Дем'яна Ігнатовича, Івана Самойловича (у виконанні в кольорі художника Сергія Луцака). Інформація про всіх гетьманів досить широко представлена в бібліотеці музею.

Зал Пилипа Орлика

Познайомитися з діяльністю гетьмана в екзилі Пилипа Орлика відвідувачі можуть в одному з залів Музею. Пилип Орлик – нащадок литовсько-білоруського шляхетського роду гербу Новіна, син Степана Орлика (вбитого під Хотиним 1673 р.) й Ірини з Малаховських (див. родовідне дерево в експозиції).

Народився Пилип Орлик в с. Косуті Ошмянського повіту на Віленщині. Початкову освіту отримав в єзуїтській Віленській академії. Згодом сім'я переселилася в Україну і Пилип Орлик вступив до Києво-Могилянської колегії (закінчив 1694 р.), з 1668 р. був кафедральним писарем київської митрополії. Одруження (1668 р.) з Ганною Герцик, дочкою полтавського полковника П. Герцика, відкрило Орлику шлях до старшинської кар'єри.

З 1700 р. Пилип Орлик працював в Генеральній Військовій Канцелярії, спочатку як старший військовий канцелярист (1702 р.), потім як реєнт, нарешті – генеральний писар, найближчий помічник гетьмана Івана Мазепи. Особливу діяльність Пилип Орлик виявив під час війни 1708–1709 років, зокрема допомагаючи гетьманові у спробах створити антимосковську коаліцію на Сході Європи. В експозиції залу подана схема адміністративно-військового управління Гетьманщини часів Івана Мазепи.

Разом з Іваном Мазепою Орлик подався на еміграцію. Після смерті Мазепи був обраний гетьманом за кордоном, у Бендерах 5 квітня 1710 р. Того ж дня було прийнято документ «Правовий уклад та конституції відносно прав і вольностей Війська Запорозького...», головним редактором якого був Пилип Орлик. Копію конституції можна побачити серед інших матеріалів залу.

Зал Павла Скоропадського

Одне з провідних місць в експозиції Музею посідає постать видатного державного діяча Павла Скоропадського – нащадка гетьманського роду, а також останнього гетьмана України. Доба його правління представлена документами і матеріалами з особистої колекції Скоропадських, які передала до Музею Гетьманівна Олена Отт-Скоропадська, а також грошовими знаками, поштовими марками, численним копійним документальним та фотоматеріалом, що в комплексі становить найповніше зібрання історії існування Української держави-Гетьманату 1918 р. (7, 5 місяців).

Найцікавішими речами колекції Скоропадських є портрети гетьманів: Б. Хмельницького, П. Дорошенка, П. Полуботка, І. Самойловича, Д. Апостола, І. Скоропадського, П. Волконського та ін., замовлені П. Скоропадським в Берліні в 1920-х роках художниці Ользі Мордвінової. А ще особисті речі родини: вишиті сорочки та плахти Єлизавети і Оленки Скоропадських, люлька для куріння Данила, книги, світлини, листи, поштові листівки та багато інших одиниць збереження.

Колекцію родини Скоропадських поповнили речі, передані сестрами Вакуловськими – п. Вікторією і п. Маріанною з Філадельфії. Їхні батько і мама належали до гетьманців. Вагомі експонати (предмети, що належали членам родини гетьмана Скоропадського) – листи, фото, друкарська машинка Данила Скоропадського, нумератор, люлька та ін. – передав Голова Гетьманського руху Америки п. Любомир Бей з Детройта.

Останнє цікаве надходження, що стосується родини Скоропадських, це 21 одиниця збереження (фото, приватні листи Павла, Данила, Олександри, Єлизавети Скоропадських), яке 24 листопада 2009 року урочисто передала Музею Служба Зовнішньої Розвідки України.

Джерело інформації:

Про музей [Електронний ресурс] // Музей Гетьманства : [сайт]. – Київ, 2021–2026. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://hetmanmuseum.com.ua/index.php>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25.03.2026.

Дізнайтесь більше!

Гетьманства музей // Визначні пам'ятки Києва. – Київ, 2004. – С. 167–168.

Музей гетьманства : ул. Спасская, 16-а // Прогулка по Києву : путеводитель / авт.-сост. Вергиниус Стреля : авт. текста Михаил Кальницкий, Алиса Григорук. – Киев, 2002. – С. 60.

Ярова, Г. Музей гетьманства / Галина Ярова // Україна в III тисячолітті. Традиції. Інновації. Інвестиції. – Київ, 2007. – С. 341.

Ярова, Г. Музей гетьманства у м. Києві / Галина Ярова // Гілея : науковий вісник : зб. наук. праць. – Вип. 52 (спецвип.). – Київ, 2011. – С. 207–210.

Будинок Мазепи : [про Музей гетьманства] // Пенсія. – 2008. – № 2 (лют.). – С. 31, 35.

Дон, Л. Солом'яні душі : у Музеї гетьманства відкрилася виставка оригінальних виробів / Леся Дон // Хрещатик. – 2009. – 17 лип. – С. 8.

Кирилюк, В. «Згадаймо праведних гетьманів» : [про Музей гетьманства] / В. Кирилюк // Літературна Україна. – 2001. – 22 берез. – С. 2.

Музей гетманства. Киев // Антиквар. – 2013. – № 5. – С. 68–69 : іл.

Никонорова, О. Десятилітній ювілей музею : [Музею гетьманства] / О. Никонорова // Урядовий кур'єр. – 2003. – 29 берез. – С. 9.

Петренко, К. Від доньки останнього гетьмана : [у Музеї гетьманства відбулася презентація мистецьких творів родини Скоропадських] / К. Петренко // Українська культура. – 2004. – № 8. – С. 40–41.

Петрова, С. Гетьман-вигнанець : столичний музей гетьманства підготував експозиції про одного з найтрагічніших, найзагадковіших ватажків козацького війська – Пилипа Орлика / С. Петрова // Хрещатик. – 2005. – 5 квіт. – С. 12.

Приступко, Н. «Згадати праведних гетьманів» запрошує Поділ : один із наймолодших музеїв столиці зростає без батьківської підтримки держави / Н. Приступко, В. Струмковський // Хрещатик. – 2001. – 30 берез. – С. 12–13. – (Історія сучасності).

Приступко, Н. Козацький дух Подолу : Музей гетьманства десять років поспіль запрошує киян до будинку Івана Мазепи / Н. Приступко // Хрещатик. – 2003. – 2 квіт. – С. 8. – (Історія сучасності).

Сущенко, О. Гетьманські читання для сучасників : [у Музеї гетьманства] / О. Сущенко // Вечірній Київ. – 2003. – 15 лип. – С. 10.

Сущенко, О. «Духовна пристань» на Подолі : [Музей гетьманства поповнився експонатами, подарованими донькою Гетьмана Скоропадського] / О. Сущенко // Вечірній Київ. – 2004. – 18 трав. – С. 10. – (Культура).

Ярова, Г. Музей гетьманства / Г. Ярова, М. Павлишин // Чумацький шлях. – 2007. – №1. – С. 9–12. – (Україні правдиву історію).

Ярова, Г. У Києві, на Подолі – Музей гетьманства / Галина Ярова // Вечірній Київ. – 1994. – 27 січ. – С. 4.

Інтернет-ресурси

«Будинок Мазепи» у Києві : чи бував у ньому великий гетьман? [Електронний ресурс] : відео / Музей Гетьманства // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=2abZ03G27Tw>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 03. 11. 2021. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей гетьманства [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 09. 05. 2025. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Музей гетьманства [Електронний ресурс] // Київград–Тур : [сайт]. – Київ, 2013–2026. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://kievgrad-tour.com/muzej-getmanstva>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Музей гетьманства [Електронний ресурс] // Музейний портал : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : https://museum-portal.com/ua/muzeyi/18_muzei-getmanstva – Назва з екрана. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Музей гетьманства [Електронний ресурс] : відео / @segec_segec // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=3LfPFdAHo7w>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 23. 01. 2025. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Romanenko, V. Музей гетьманства. Історія костюмів козацької забави [Електронний ресурс] : відео / Vasyl Romanenko // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=x6T3cF6NBD8>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 18. 03. 2017. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Romanenko, V. Музей гетьманства. Експозиція історичних костюмів [Електронний ресурс] : відео / Vasyl Romanenko // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=WHesrrg1LW4/>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 17. 03. 2017. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей-майстерня Івана Кавалерідзе

Адреса: Андріївський узвіз, 21
тел. (044) 425-33-97
kavaleridzemuseum@gmail.com

Години роботи: вт-нд 11:00 – 18:00

Іван Петрович Кавалерідзе – видатна особистість, талановитий скульптор, великий кінорежисер і драматург. Він, безумовно, геній минулого століття, «український Мікеланджело», як його називали.

13 квітня 1887 року на Сумщині, на хуторі Ладанському, в селянській сім'ї нащадків грузинського князівського роду, чії предки після завоювання Росією Кавказу були привезені в Україну, народився майбутній скульптор, кінорежисер, драматург.

Дитинство пройшло на Чернігівщині. Найулюбленішим заняттям малого була ліпнина. Із глини утворювалися фігурки людей і тварин. Такі розваги привернули увагу його дядька Сергія Мазаракі. Він був художником і археологом, закінчивши свого часу Петербурзьку академію. Працював хранителем скіфського відділу в Київському археологічному музеї. Він забрав хлопчика до Києва й віддав на навчання до приватної гімназії Валькера. Далі здобуття освіти продовжилося у Київському художньому училищі.

Його наставником був відомий скульптор Федір Балавенський. Іван рік, у 1909–1910 роках, навчався у Петербурзькій академії мистецтв у Іллі Гінцбурга. Далі вдосконалювати свою майстерність поїхав до Парижа, у приватну студію Наума Аронсона. У 1915-му Кавалерідзе мобілізували до царської армії.

До початку Першої світової війни скульптури молодого майстра вже отримали визнання. 17 вересня 1911 року на Михайлівській площі відкрили чотирифігурну споруду за його проектом – пам'ятник княгині Ользі, святому апостолу Андрію Первозванному та рівноапостольним Кирилу й Мефодію.

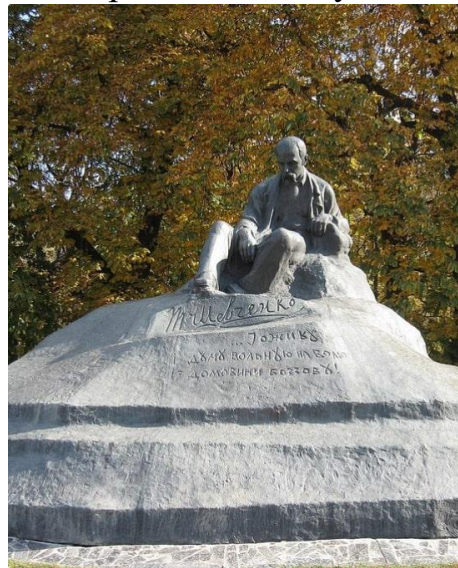

Пам'ятник княгині Ользі. Автор - Іван Кавалерідзе. Фото: retroua.com

У період Української революції, за часів Гетьманату Павла Скоропадського, у місті Ромни (теперішня Сумщина) за проектом Кавалерідзе був зведений пам'ятник Кобзареві.

У 1918–1928 роках працював у відділі народної освіти в Ромнах. Згодом Іван Кавалерідзе починає працювати в Роменському пересувному робітничо-селянському театрі, де вів міський драмгурток і був головним режисером. Також викладав малювання у шести школах. За шість років скульптор організував товариство охорони пам'яток старовини і сприяв відкриттю краєзнавчого музею.

Ще у 1920-х роках з'явилися монументи мандрівному філософу Григорію Сковороді в Лохвиці, більшовицькому діячеві Артему (Сергєєву) в Бахмуті й Святогірську (ці два масштабно-помпезні пам'ятники, створені в конструктивістському стилі, контрастували з іншими витворами скульптора).

У творчому доробку Кавалерідзе – численні пам'ятники: Княгині Ользі (Київ, 1911 рік; зруйнований 1919-го, відновлений 1996-го); Тарасу Шевченку (Ромни, 1918 рік; Полтава, 1925 рік; Суми, 1926 рік – зруйнований на початку 1960-х); Григорію Сковороді (Лохвиця, 1922 рік; Київ, 1977 рік); Артему (Бахмут, 1924 рік; Святогірськ, 1927 рік); Ярославу Мудрому (проект 1944–1960 років, встановлений у 1997-му); пам'ятник Петру Запорожцю (Біла Церква, 1971 рік).

Автор проекту пам'ятника Богдану Хмельницькому в Кобеляках (1962), скульптурного портрета Федора Шаляпіна (1909), скульптурних композицій «Амвросій Бучма в ролі Миколи Задорожного» (1954), «Прометей» (1962), «Лев Толстой» (1965), «Святослав у бою», «Запорожець на коні», «О. Пушкін і М. Гоголь», «Марко Кропивницький», «Летять журавлі»; меморіальних таблиць і горельєфів.

У 1928–1933 роках – режисер Одеської кінофабрики.

Протягом 1934–1941 років – режисер Київської кіностудії «Українфільм». З 1957-го до 1962 року – режисер Кіностудії імені Олександра Довженка. До самої смерті Іван Кавалерідзе працював скульптором і писав п'єси. Помер у Києві 3 грудня 1978 року.

Велика різноманітність талантів Кавалерідзе – скульптора, кінорежисера, драматурга – свідчить про його талант та неймовірний рівень осмислення реальності. Він був філософом своєї творчості.

Кавалерідзе створював «пластичні» фільми, образи яких можна описати як кутасті, кубічно-чіткі, або рвані та бурхливі. Його скульптури – глибокі та майстерні, з відчуттям авторської душі та «думки серцем».

Історія музею

Для увічнення пам'яті майстра та для тих, хто ще не знайомий з творами митця, створений Музей-майстерня Івана Кавалерідзе в місті Києві. Музей розташований на Андріївському узвозі, в будинку № 21, де Іван Петрович, відомий український скульптор і кінорежисер, працював над пам'ятником княгині Ольги.

Будинок, у якому діє заклад, – меморіальний. Зберігся кабінет, де працював майстер, його бібліотека та особисті речі. Окрім колекції всередині приміщення, біля музею в саду також експонуються роботи скульптора.

Заснували музей Нонна Капельгородська – племінниця Кавалерідзе, кінознавець, дослідниця творчості майстра, та Ростислав Синько – український кінорежисер, скульптор, сценарист, спадкоємець Івана Кавалерідзе. Музей-майстерню відкрили 1993 року з ініціативи видатних діячів культури та за підтримки очільників міста.

У музеї-майстерні працює галерея «У домі Івана Кавалерідзе».

Колекція музею-майстерні

Понад 5000 експонатів, присвячених життю і творчості майстра, включає в себе колекція музею Івана Кавалерідзе. Тут і скульптурні роботи, і моделі та проекти, і фрагменти пам'ятників, а також ескізи до монументів, створених художником. Зокрема, можна побачити: перший в Україні пам'ятник Тарасові Шевченку (1918 р., Ромни); монументи Шевченку в Сумах, Полтаві, Каневі і Ленінграді;

скульптури Григорію Сковороді в Лохвиці (1926 р.), Києві і Харкові; пам'ятник Артему у Бахмуті і Слов'яногірську. При музеї діє творча майстерня, учасники якої зняли кілька фільмів про художника. Також молодші колеги втілюють у життя задуми, які митець не встиг здійснити. Музей-майстерня Кавалерідзе ретельно зберігає оригінали станкових скульптур, рідкісні прижиттєві фото, рукописи сценаріїв, архівні матеріали. У музеї зібрано мініатюрні моделі пам'ятників княгині Ользі, Кирилу і Мефодію, Ярославу Мудрому, Тарасові Шевченку, які особливо привертають увагу публіки.

Відеозал та галерея

У відеозалі музею Кавалерідзе можна переглянути цифрові копії кінострічок видатного майстра: «Перекоп», «Штурмові ночі», «Коліївщина», «Прометей», «Наталка Полтавка», «Запорожець за Дунаєм», «Григорій Сковорода», «Повія», а також фільми про нього самого. Музей-майстерня активно підтримує молодих митців – скульпторів, художників, дизайнерів, кінематографістів. У галереї часто відбуваються виставки і творчі вечори.

Джерело інформації:

Про музей [Електронний ресурс] // Музей-майстерня Івана Кавалерідзе : [сайт]. – Київ, 2023. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://kavaleridze.vercel.app/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25. 03. 2026.

Дізнайтесь більше!

20 років Музею-майстерні І. П. Кавалерідзе : [альбом] / [вступ. ст. Галини Синько]. – Київ, [2015]. – 10 с. : фотоіл., портр.

Каталог скульптури І. П. Кавалерідзе в муніципальних музеях міста Києва / [ідея проекту О. Юніна] ; Київська міська державна адміністрація ; Департамент культури м. Києва ; Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе. – Харків : [ФООП Панов А. М.], 2017. – 220 с. : іл., портр.

Каталог скульптурних робіт І. П. Кавалерідзе з колекції муніципальних музеїв Києва. Видання присвячене 130-річчю від дня народження відомого скульптора.

Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе // Київ : іст.-біограф. енцикл. довід. – Київ, 2007. – С. 376.

Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе // Визначні пам'ятки Києва. – Київ, 2004. – С. 325.

В музеї-майстерні Івана Кавалерідзе відкрито виставку творів грузинських художників // Голос України. – 2005. – 8 лип. – С. 5. – (Фотофакт).

Заєць, В. І геній, і серце віддав Україні : [10 років музею-майстерні І. Кавалерідзе] / Заєць В. // Культура і життя. – 2003. – 17 груд. – С. 4.

Колодяжний, В. Скульптор-режисер : Музей-майстерня імені Івана Кавалерідзе вже десять років зберігає його доробок / Колодяжний В. // Хрещатик. – 2003. – 3 груд. – С. 9.

Інтернет-ресурси

Музей-майстерня Івана Кавалерідзе [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/ygonv1>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 17.04.2025. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе [Електронний ресурс] // Музейний портал : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://museum-portal.com/ua/muzeyi/9_muzei-maysternya-i-p-kavaleridze. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 16. 04. 2026.

Музей-майстерня І. П. Кавалерідзе [Електронний ресурс] // Kyiv Maps : [сайт]. – Київ, 2017 – 2024. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://kyivmaps.com/ua/places/muzej-masterskaa-ipkavaleridze>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 16.04.2026.

Відеоматеріали про музей

Музей-майстерня Івана Кавалерідзе : UAhistory 2 Серія / Терра [Електронний ресурс] : відео / Телеканал Терра // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=WEqn2yeMU6w>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 22. 10. 2020. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей-майстерня І. Кавалерідзе : що було, що є, що буде? [Електронний ресурс] : відео / ukrvideotravel // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=G_YPbwPY_9A. – Назва з екрана. – Дата публікації : 13. 01. 2013. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей «Кам'яниця київського війта»

вул. Костянтинівська, 6/8

Години роботи: з 11:00 до 19:00 (п'ятниця 17:30).
Вихідними днями є понеділок та вівторок.

З усіх збережених житлових кам'яниць столиці цю вважають найстарішою. Вона постала на межі XVII і XVIII століть у самому серці тогочасного міста, поряд зі стародавніми київськими торжищами й пережила за свою довгу історію чимало драматичних подій і пригод. Сьогодні будинок має адресу – вулиця Костянтинівська, 6/8, що на розі із вулицею Хорива. В його стінах перебуває експозиція одного з найцікавіших міських музеїв. Теперішнього вигляду пам'ятка набула внаслідок реставрації 1974–1978 років, коли авторський колектив на чолі з архітектором В. Т. Цяух надав їй рис, що максимально відповідали б добі розквіту українського бароко. Згідно уявного стану двохсот п'ятдесятирічної давнини, будинок отримав з південного боку, який виходить на двір кварталу біля Контрактової площі, ганок-ризаліт із відкритими аркадами в два рівні. Завершує його трикутний дерев'яний навіс, місце котрого мав би посісти стилістично більш доречний фігурний фронтон.

Будинок Київського Війта, світлина з фотоархіву Андрія Буданцева, 1934 р.

Фасад, що проглядається з вулиці Хорива, оформлено двоярусною арковою лоджією у три прогони. З усіх боків кам'яниці горішні арки підтримують приземкуваті колони спрощеного композитного ордеру. Віконні й вхідні отвори з північної та східної сторін позбавлені якого-небудь декору. Натомість правіше від ганку вікна й ніші облямовано типовими для часів Гетьманщини лиштвами і сандриками: лучковими на першому поверсі й трикутними на другому. Всі стіни основного об'єму членують пілястри, понад якими виведено антаблемент масивного карниза і гладкого фриза. Покрівлю кінцево дім отримав багатоскатну, залізну. Загальна ж композиція будівлі тепер є усебічно асиметричною.

Будинок Київського Війта, фасад по вул. Хорива

Втім, первісна споруда кінця XVII століття була доволі інакшою ззовні і навіть могла претендувати на свого роду оборонний характер. Зокрема, початково її північний фасад обрамляли дві масивні вежі зі шпилями. Нині одна з них, східна, перестала виділятися через додачу лоджії, а друга, західна, й взагалі була практично повністю поглинена сусіднім будинком, поставленим впритул наприкінці XIX століття. Втім, додаймо, що до всього в давнину кам'яницю, як вважається, завершував майже готичного типу гостроверхий дах.

Реконструкція північного фасаду будинку Київського Війта станом на середину XVIII ст., згенеровано за допомогою штучного інтелекту

Оповідь про власників, мешканців і постояльців будинку на розі вулиць Костянтинівської і Хорива варто розпочати із 1663 року, відколи відомо, що тутешня садиба належала сімейству Биковських. Найімовірніше, коріння рід мав польське. Хоча, зважаючи на існування альтернативного трактування прізвища, – як Биковичі – він міг бути литовським чи й українським. У всякому разі, перші уславлені представники київської гілки належали до купецького стану.

У другій половині XVII століття Ян Биковський володів багатьма дворами і крамницями на Подолі, угіддями вздовж річки Глибочиці й на горі Щекавиці, а також ставком із млином. На честь нього Биковщиною певний час навіть називалась місцевість, нині znana як Кудрявець, де багатій заснував хутір і тримав шинок. Між 1687 й 1699 роками Ян і потім, зовсім недовго, його син Федір обіймали при магістраті посаду війта – фактично були очільниками Києва. Однак, молодший Биковський, пішовши в козаки, своє урядове місце втратив.

Будинок Київського Війта, світлина з фотоархіву Андрія Буданцева, 1934 р

Вважається, що саме в цей період, зльоту сімейного становища, на ділянці поблизу церкви Миколи Притиска київські керманічі й заснували свій родовий маєток. Варто відзначити, що то була до того ж і золота днина Подолу: якраз тривало гетьманування Івана Мазепи й звідусіль велося активне муроване будівництво. Зважаючи на відсутність на попередніх планах міста, кам'яниця Биковських, вочевидь, була закладена після 1695 року. Оскільки тоді ж поряд тривало спорудження нового корпусу Могилянської академії й Богоявленського собору Братського монастиря, деякі дослідники припускають, що автором проекту купецького невеликого палацу могли виступити архітектори Йосип Старцев чи-то Дмитро Аксамитов.

Існує версія, що мурований будинок у садибі в 1730-і роки поставив онук війта Яна, Опішнянський сотник Леонтій Биковський. Одначе, швидше за все, він тільки замовив значну перебудову вже існуючої споруди. Манера ж внесених змін вказує на те, що роботи виконав найвідоміший київський будівничий тої епохи, також мешканець Подолу і магістратський діяч, Іван Григорович-Барський. Саме він, думається, оздобив кам'яницю грайливими аркадами і колонадами, які зустрічаються майже у кожному взірці його талановитого доробку.

Наприкінці XVIII століття Биковські продали своє подільське родове гніздо магістратові. По закінченню ремонту отці міста розмістили тут гамівний будинок, тобто божевільню. Із цим епізодом історії пам'ятки пов'язана сумна доля одного з найвидатніших українських митців періоду бароко. Протягом чотирьох років, до переведення установи до Кирилівської лікарні, на території будівлі утримувався Артемій Ведель. Позаяк 1799 року геніальний вітчизняний композитор, диригент, співак і скрипаль був оголошений російськими імперськими кліриками й чиновниками психічно хворим. Обґрунтовано це було тим, що в належній йому книзі було, начебто, знайдено на порожніх сторінках написане Веделем пророцтво про те, що чинного тоді імператора Павла I вб'є його син. Як відомо, кінець-кінцем, саме так і сталося. Та можновладний батьковбивця київському провидцеві правди не простив й без жодних офіційних звинувачень протримав його у заточенні майже до самої смерті.

Будинок Биковських сильно постраждав під час знаменитої страшної подільської пожежі 1811 року. Його відновлення провели під керівництвом головного архітектора Києва Андрія Меленського протягом 1817–1820 років. В результаті барокова перлина втратила усю свою оригінальну пишну оздобу. Надалі, до початку ХХ століття, тут по черзі розміщувалися: парафіяльне училище Київського приказу громадської опіки; персональне житло наставника Київської подільської прогімназії, яке на початок 1870-х років винаймав із однокласниками відомий у майбутньому терапевт Феофіл Яновський; казарми та Олександрівський дитячий притулок.

У 1909 році, коли російською імперією прокотилася хвиля пропагандистких заходів з приводу святкування двохсотріччя Полтавської битви, із старовинною подільською кам'яницею пов'язали нічим не підтверджену легенду. Мовляв, під час візитів до Києва із інспекцією будівництва Печерської фортеці – у серпні 1706 й січні 1708 років – тут зупинявся цар Пётр I. На честь цієї вигадки тоді навіть почепили до фасада мармурову «меморіальну» дошку. Комуністи 1965 року замінили її на нову, гранітну – із портретом московського деспота. Втім, вже наприкінці 1980-х років українські борці із окупаційним російсько-радянським режимом спочатку написали на цій вивісці слово «кат», а кінець-кінцем просто розбили її.

Взагалі ж, червона влада від перших років утримання Києва передала безцінний архітектурний шедевр під звичайне комунальне житло. Будинок десятиліттями лишався геть занедбаним. Лише 1978 року його було передано музею історії міста.

Будинок Київського Війта, світлина середини ХХ ст.

Під назвою «Домік Петра I в літописі київської благодійності» від липня 2007 року тут й розпочала свою діяльність нинішня культурна установа. Початково її склали три відділи: архітектурно-будівельної історії будівлі; особливостей київської автономії на Магдебурзькому праві у контексті вїтївського соціального статусу першого власника споруди; благодїйних проектів, реалізованих в стїнах пам'ятки, на тлі провідних напрямків культурогенезу благодїйностї в Києві.

2019 року експозицію музею було переосмислено, а назву замінено. Тепер це «Кам'яниця київського вїта». Заклад функціонує у складі державного історико-архітектурного заповідника «Стародавній Київ».

Кам'яниця від перших своїх днів зберегла автентичні приміщення підвалу із похилим склепінням й спеціальними характерними нішами для світильників на бокових стінах. Горішні ж її поверхи – це анфілади кімнат, що фрагментарно відтворюють оздобу давніх інтер'єрів. Зокрема, у колишній північно-східній вежі знаходяться вражаючі кручені чавунні сходи.

Джерело інформації:

Будинок Київського Вїта на Подолі [Електронний ресурс] // Україна Інкогніта : [сайт]. – 2026. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://baroko.ukrainaincognita.com/objects/budynok-kyivvskogo-vijta-na-podoli/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 26. 03. 2026.

Дізнайтесь більше!

Музей Кам'яниця київського вїта : путівник / авт. тексту Оксана Фісун ; Департамент охорони культурної спадщини та ін. – Київ : Київський науково-методичний центр по охороні, реставрації та використанню пам'яток історії культури і заповідних територій, [2020] – 56 с. : іл.

Друг О. М. Будинок київського вїта А. Козачковського : міфи та реальність // Київ і кияни : зб. наук. праць. – Вип. 10. – Київ, 2010. – С. 132–145.

Будинок Петра I : міфи та реальність // Україна Молода. – 2017. – 12 січня. – С. 9.

Гірич І. Б. Де мешкав київський вїйт? : до історії так званого «будинку Петра I» / Ігор Гірич // Старожитності. – 1994. – № 1–2. – С. 14–16.

Кам'яниця на Подолі : від вїйта до музею // Вечірній Київ. – 2019. – 15 липня.

Обличчя старого Подолу : таємниці будинку Козачковського // Газета по-київськи. – 2011. – 24 травня. – С. 8–9.

Інтернет-ресурси

Будинок житловий Я. Биковського (Будинок Петра I) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/llhqvs>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 16. 03. 2026. – Дата перегляду : 17. 04. 2026.

Музей «Кам'яниця київського вїйта» (Будинок Петра I), Київ [Електронний ресурс] // Travels inclusive Ukraine : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://travels.in.ua/uk-UA/object/139/muzey-kamyanytsya-kyyivskoho-viyta-budynok-petra-i>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 17.04.2026.

Нестерова, Г. Як виглядає будинок імператора Петра I у Києві та де його знайти (фото) [Електронний ресурс] / Ганна Нестерова // Telegraf : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://news.telegraf.com.ua/ukr/kyev/2025-01-18/5894481-kak-vyglyadit-dom-imperatora-petra-i-v-kieve-i-gde-ego-nayti-foto>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 19. 01. 2025. – Дата перегляду : 17. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

«Кам'яниця київського вїйта» : оновлення експозиції [Електронний ресурс] : відео / Телеканал Зоряний // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=ZKeZjKxtM7g>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 27. 09. 2019. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей Національного університету «Києво-Могилянська академія»

вул. Григорія Сковороди, 2
museum@ukma.edu.ua

Початок заснування Музею Національного університету «Києво-Могилянська академія» (Галшчин Дім) пов'язаний зі створенням науково-інформаційного і культурологічного комплексу «Бібліотека-Музей-Архів НаУКМА» відповідно до наказу Президента НаУКМА за № 212 від 16 травня 2006 р. Мета цієї ініціативи полягала у збереженні та популяризації пам'яток української історії і культури, пов'язаних з історією Києво-Могилянської академії через об'єднання книжкових, архівних, музейних і документальних колекцій Університету в одному історико-архітектурному просторі Братського монастиря XVII–XIX ст.: Староакадемічний корпус – Бібліотека Антоновичів – Поварня – Трапезна з Святодухівською церквою.

Історія будівлі

Музей Національного університету «Києво-Могилянська Академія» розташований в історичних будівлях кінця XVI – першої половині XVII століття – Поварні з келіями та Трапезній з церквою Святого Духа Братського монастиря.

Поварня, достеменною датою будівництва якої невідома, має ще й іншу, неофіційну назву – Галшчин дім. Це пояснюється тим, що в 1615 році українська шляхтянка та меценатка Галшка Гулевичівна (повне ім'я – Єлизавета Василівна Гулевич) (1573–1642) подарувала Братському монастирю будинок та землю навколо нього, на якій і розташовується поварня.

На думку відомого київського архітектора Юрія Лосицького, після проведеного ним ґрунтового дослідження, подарована Єлизаветою Гулевич будівля та поварня, є однією і тією самою спорудою – найстарішою мурованою будівлею монастиря.

Поварня межує з іншим приміщенням, в якому також розташовується Музей НаУКМА – Трапезною з церквою Святого Духа, що була побудована на початку 30-х років XVII століття митрополитом Петром Могилою (1596–1647) як учбове приміщення з домовою церквою святих Бориса і Гліба та трапезною. Як навчальні приміщення Поварня та Трапезна слугували до завершення будівництва Мазепиного корпусу в 1704 році.

У 1811 році пожежа значно пошкодила Поварню та Трапезну, тому розпочалася їхня перебудова під керівництвом архітектора Андрія Меленського (1766–1833). Після завершення робіт до Трапезної перенесли престол з церкви Святого Духа, тому вона отримала назву Святодухівської церкви. Водночас тут зберігалася значна за своїм обсягом бібліотека, що була заснована ще Петром Могилою.

У радянський час обидві споруди використовувалися різними установами, зокрема міською клінічною лікарнею № 15.

З 1992 року Поварня та Трапезна перейшли у підпорядкування НаУКМА. В 2005 році президент Києво-Могилянської Академії В'ячеслав Брюховецький ініціював проведення реставраційно-ремонтних робіт Поварні та Трапезної, що завершилися відкриттям комплексу 8 лютого 2007 року, де тепер і розміщуються зали Музею Національного університету «Києво-Могилянська Академія». Відроджену церкву Святого Духа та Поварню освятив Патріарх Київський та Всієї України-Руси Філарет.

З листопада 2006 року на підставі рішення Вченої Ради НаУКМА Музей функціонує під назвою Центр «Музей української звитяги» як науково-дослідний, науково-інформаційний та культурно-освітній структурний підрозділ Університету. З лютого 2011 р. відповідно до наказу Президента НаУКМА за № 35 від 27 січня 2011 р. «Про заходи щодо змін в організації праці» Музей функціонує

під назвою Навчальна лабораторія історичних студій як навчально-науковий структурний підрозділ Університету.

До 400-ліття з часу заснування Києво-Могилянської академії, у жовтні 2015 року, Музей НаУКМА відкрив свою першу постійну експозицію. Експозиція розміщена у двох залах у найдавнішій споруді Подолу – Поварні Братського монастиря XVII століття (так званому Будинку Галшки Гулевичівни), що є одним з найголовніших «експонатів» Музею НаУКМА. Структура експозиції відображає минуле Києво-Могилянської Академії (XVII–XIX ст.) та відродження і розвиток НаУКМА від 1991 року до наших днів. В експозиції представлені археологічні матеріали, архівні документи, речові експонати, книги, фотографії, зокрема оригінал атестату випускника Києво-Могилянської академії кінця XVIII ст., декоративні фрагменти зруйнованого у 1935 році Богоявленського собору, учнівська грифельна дошка XVIII–XIX ст., фотоальбоми випускників Київської духовної академії 1903–1915 років, унікальні прижиттєві видання викладачів та випускників Академії XVIII–XX ст., зокрема з дарчими написами та автографами, нагрудні знаки бакалавра Київської духовної академії, а також перше газетне оголошення про набір студентів 1991 року, журнали реєстрації перших абітурієнтів 1992 року, перші вступні тести, перший постер НаУКМА серпня 1992 року, студентські самвидави і творчі роботи, афіши, значки, фотографії, буклети, грамоти, дипломи, медаль Петра Могили та ін. Всі представлені експонати передані і подаровані співробітниками, студентами та випускниками НаУКМА, а також прихильниками Музею НаУКМА. Крім того, тут експонуються 11 портретів видатних діячів Києво-Могилянської академії XVII-XIX ст., спеціально написаних для створення експозиції членом Спілки художників України Г. Зориком.

У Музеї зберігається також представницька колекція цегли, зібрана в ході реконструкцій корпусів та ремонтних робіт на території НаУКМА, що ілюструє особливості забудови протягом понад 300 років на території сучасного університету. Зокрема, зафіксовані клейма вказують, що тут використовувалась цегла з фабрик найбільших виробників Київщини – Емілії Субботиної, Л. Черноярова та багатьох інших.

Протягом 2005–2006 років в результаті акції зі збору артефактів Помаранчевої революції, учасниками подій до університету було передано транспаранти, художні витвори та рукотвори з Майдану Незалежності. Тепер ця унікальна колекція є фондовою збіркою музею.

Джерело інформації:

Музей НаУКМА [Електронний ресурс] // Національний університет «Києво-Могилянська академія» : [сайт]. – Київ, 2012–2026. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/istoriya-akademiji/muzei-naukma>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 26. 03. 2026.

Дізнайтеся більше!

Сенченко, Н. І. Історія Києво-Могилянської академії. Кн. 1. Історія Києво-братської школи до відновлення Православної ієрархії / Н. І. Сенченко, Н. Е. Тер-Григорян-Дем'янюк. – Київ : Ліра-К, 2019. – 196 с.

Хижняк, З. І. Історія Києво-Могилянської академії / Хижняк З. І., Маньківський В. К. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2003. – 184 с.

Музей НаУКМА : путівник / упоряд. С. О. Кагамлик, Т. В. Кузнецова. – Київ, 2011. – 24 с.

Кагамлик, С. Музей НаУКМА – скарбниця пам'яток української культури / С. О. Кагамлик // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 17. – С. 32–36. – (Серія: «Українознавство».)

Казакова, О. Музей НаУКМА : історія створення та концепція розвитку / Казакова О. // Могилянські читання. – Київ, 2010. – С. 320–325.

Бондарчук, П. Музей Києво-Могилянської академії : історія створення та сучасний стан / Бондарчук П. // Музейний часопис. – 2017. – № 4. – С. 15–21.

Вишневська, Г. Музей НаУКМА : збереження пам'яті про минуле задля майбутнього / Г. Вишневська // Пам'ятки України : історія та культура. – 2015. – № 7–9. – С. 48–55.

Кузьмінська, Н. Музейна колекція НаУКМА як джерело вивчення історії вищої школи в Україні / Н. Кузьмінська // Вісник КНТЕУ. – 2018. – № 2. – С. 112–124.

Інтернет-ресурси

Віртуальний музей Києво-Могилянської академії [Електронний ресурс] // Національний університет «Києво-Могилянська академія» : [сайт]. – Київ, 2012–2026. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://vm.ukma.edu.ua/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Музей НаУКМА [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%9D%D0%B0%D0%A3%D0%9A%D0%9C%D0%90. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 26. 01.20 26. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Музей Національного університету «Києво-Могилянська академія» [Електронний ресурс] // Музейний портал : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : https://museum-portal.com/ua/muzeyi/135_muzey-nacionalnogo-universitetu--kiyev-mogilyanska-akademiya- – Назва з екрана. – Дата перегляду : 17. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Віртуальний музей «Києво-Могилянської академії» : від реконструкції історії до міжінституційної співпраці [Електронний ресурс] : відео / Наукова бібліотека Національного Університету «Києво-Могилянська академія» // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=COVSzxKPXVk>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 03. 04. 2019. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Знайомство з Музеєм НаУКМА (2021) [Електронний ресурс] : відео / Києво-Могилянська академія // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=Q_RF3XAqmXc. – Назва з екрана. – Дата публікації : 18. 05. 2021. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Музей «Однієї вулиці»

*Андріївський узвіз, 2-Б
тел. +38(044) 425-03-98
email: OneStreetMuseum@gmail.com*

*Години роботи: понеділок-неділя з 12.00 до 19.00
Без вихідних!*

Музей «Однієї вулиці» – одне з найбільш привабливих туристичних місць Києва. Насичена експозиція сповнена історичними документами, рукописами, автографами, старовинними листівками, фотографіями та значною кількістю старовинних домашніх речей. Досліджуючи музей, відвідувачі заглиблюються в атмосферу історичної ностальгії, немов мандруючи машиною часу.

Експозиція

Колекція Музею Однієї Вулиці присвячена історії Андріївського узвозу та його видатним мешканцям. Чільне місце експозиції відведено цікавим випадкам, історіям та міським байкам про будинки Андріївського узвозу та про їхніх відомих власників.

Кілька музейних вітрин розповідають про Андріївську церкву, Замок Річарда Левове Серце та інші будівлі Андріївського узвозу.

Пов'язаний з містичною легендою про привида Замка Річарда ще з початку ХХ століття приваблював українських митців – Ф. Красицького, Г. Дядченка, І. Макушенка та скульптора Ф. Балавенського. Музей володіє унікальною колекцією їхніх художніх робіт.

Український філолог П. Житецький, арабіст та професор Київської духовної академії Т. Кезма, журналіст та суспільний діяч А. Савенко, український письменник Григорій Тютюнник мешкали у будинку № 34 у різні періоди ХХ століття. Пам'ятні речі, що належали вищезгаданим людям, а також викладачам Київської духовної академії А. Булгакову, С. Голубєву, П. Кудрявцеву, Ф. Титову, А. Глаголеву, славетним лікарям Т. Яновському та Д. Попову, а також іншим видатним особистостям складають найціннішу частину музейної колекції.

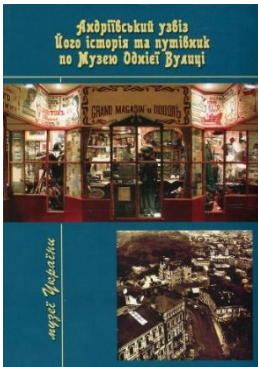

У 2002 році Музей Однієї Вулиці став номінантом Європейського музейного форуму – міжнародної організації під егідою Ради Європи та під патронажем Королеви Бельгії Фабіоли. Музей був першим та єдиним серед українських музеїв, що брав участь у даному форумі.

Джерело інформації:

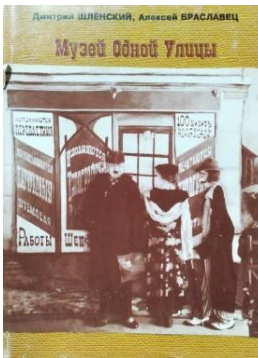
Про музей [Електронний ресурс] // Музей Однієї Вулиці : [сайт]. – 2023. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://onestreet.kiev.ua/about-museum/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 26.03.2026

Дізнайтесь більше!

Шльонський, Д. Андріївський узвіз. Його історія та путівник по Музею Однієї Вулиці / Дмитро Шльонський, Олексій Брасланець. – Львів ; Київ : Центр Європи, 2008. – 159 с. : іл.

Ця книга – справжня подорож у часі найвідомішою та найзагадковішою вулицею Києва. Автори, знані дослідники історії Подолу, запрошують читача зазирнути за фасади старовинних будинків і дізнатися, чим дихав Узвіз протягом століть.

Шленский, Д. Музей одной улицы : путеводитель / Дмитрий Шленский, Алексей Брасланец. – Львів ; Київ : Центр Європи, 2002. – 120 с.

Ця книга запрошує читача у захопливу мандрівку експозицією одного з найпопулярніших приватних музеїв Києва, присвяченого історії Андріївського узвозу. Путівник не просто знайомить із музейними залами, а відкриває двері у світ міських легенд, старожитностей та доль реальних людей, які жили і творили на цій легендарній вулиці.

Маковець, О. Історія життя старовинної вулиці : у грудні Музей однієї вулиці, експозицію якого присвячено Андріївському узвозу, святкує ювілей – 25 років / Олена Маковець // Вечірній Київ. – 2013. – 19 груд. (№ 51). – С. 28–29 : фото.

Крупник, Е. «Вот эта улица, вот этот дом» : на Андріївському узвозі вже протягом 20 років працює унікальний Музей однієї вулиці / Еміль Крупник // Вечірній Київ. – 2011. – 9 листоп. (№ 162). – С. 8 : іл.

Шереметьєв, Д. Музей Однієї Вулиці : приватний погляд на історію / Шереметьєв Д. // Пам'ятки України. – 2012. – № 5. – С. 12–19.

Інтернет-ресурси

Музей однієї вулиці [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/xlbupf>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 23. 10. 2022. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Музей однієї вулиці [Електронний ресурс] // Музейний портал : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://museum-portal.com/ua/muzeyi/21_muzey-odniyeyi-vulici. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Віртуальна подорож по Музею Однієї вулиці (Київ) [Електронний ресурс] : відео / Телеранок Світанок // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=RizX5sM1MeA>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 21. 03. 2021. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Музей однієї вулиці [Електронний ресурс] : відео / Київ незрівнянний // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=UBK03cBYGRo>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 24. 03. 2024. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Найатмосферніший Музей однієї вулиці в Києві. Неймовірно цікаве місце [Електронний ресурс] : відео / Вінтажний блогер // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=sCzWN7Ynsi4>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 02.11.2024. – Дата перегляду : 21.04.2026.

Посмертні маски в Музеї однієї вулиці [Електронний ресурс] : відео / Цікава Україна // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=FTxytsY1e_Q. – Назва з екрана. – Дата публікації : 17. 03. 2025. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Музей «Хата на Пріорці»

Адреса: вул. Вишгородська, 5
тел. +380 (44) 432-76-27.

Графік роботи: вівторок – субота з 10:00 до 18:00
Вихідні: неділя, понеділок.

Меморіальний музей «Хата на Пріорці» – це одне з найбільш атмосферних шевченківських місць у Києві. Це відділення Національного музею Тараса Шевченка, розташована на мальовничій околиці, де поет провів свої останні два тижні в місті у серпні 1859 року.

Історична довідка

Музей було відкрито київською владою у 1989 році на численні клопотання широкої громадськості міста, в будинку ХІХ ст., який чудом зберігся в урбанізованому місті по вулиці Вишгородській, 5, і в якому влітку 1859 року два тижні жив Тарас Шевченко.

Пам'ять про цю подію завжди зберігали мешканці Пріорки, про що свідчить меморіальна дошка, встановлена 1964 року. Адже, як писав перший біограф Тараса Шевченка Михайло Корнійович Чалий: «В житті таких людей, як Шевченко, не тільки місцям, але й дням треба надавати ваги».

Історія перебування поета в цьому будинку тісно пов'язана з сумною сторінкою в його житті і зберегла документи, спогади сучасників та живу народну традицію.

Влітку 1859 року Тарас Шевченко приїхав в Україну з наміром побудувати хату, одружитися та оселитися біля Канева. Але був заарештований за доносом про

неблагонадійність 13 липня 1859 року біля села Прохорівки та 30 липня доставлений під наглядом поліції до Києва. Генерал-губернатор міста Іларіон Іларіонович Васильчиков після допиту зобов'язав Шевченка якнайшвидше повернутися до Петербурга, а в рапорті до «Третього відділу» висловив пропозицію не дозволяти бунтівному поету оселитися в Україні.

Поки готувався дозвіл на виїзд, Шевченка було передано на поруки священику Свято-Троїцької церкви о. Юхиму Ботвиновському, який одночасно викладав у середній школі, що готувала юнаків із сіл до вступу в університет. Серед його учнів було двоє родичів Шевченка. Ботвиновський познайомився з поетом у відомого київського фотографа і друга Шевченка, співучня по Петербурзькій академії мистецтв, Івана Васильовича Гудовського. Певний час поет жив на квартирі у свого поручителя.

Бажаючи усамітнитись, Шевченко вирішив знайти помешкання в околицях Києва. Власники будинку, що обрав поет, – родина Пашковських, зігрівши його домашнім затишком, дали особливе життя та людську пам'ять і цій хаті, і цим мальовничим околицям Києва.

Про те, як винаймав Шевченко помешкання, збереглися спогади Варвари Матвіївни Пашковської, що були записані її сестрою письменницею Стефанією Крапивіною та надруковані 1875 року у петербурзькій газеті «Пчела»: «Йшов, йшов, бачу – хатка, не то панська, не то мужицька – біла, біла, як сметана, та й ще садочком обросла; а на дворі дитячі сороченятка сушаться, рукавчатами махають – мене кличуть: я й зайшов!...».

Мешканці сучасної Пріорки із покоління в покоління передають спогади про спілкування з великим поетом, його особливу любов до дітей, пригощання їх цукерками і «великий банкет», влаштований Шевченком для дітей, на гроші, що несподівано віднайшлися у його кишені.

Науковцям музею Надії Наумовій та Юлії Єрмоленко

вдалося відтворити в експозиції духовну атмосферу життя киян у мальовничій околиці міста другої половини ХІХ століття, з її побутом, високою культурою, традиціями, пошаною до давнини. Більшість речей, що експонуються у хаті, було передано мешканцями Пріорки, нащадками тих людей, які особисто зустрічалися з Тарасом Шевченком. Тут кожна музейна річ – свідок епохи: ікони, вишивані рушники, книжки, фотографії, листівки, предмети побуту, меблі. В Хаті на Пріорці представлено багато дитячих речей та іграшок мов нагадування про те, як бавився поет з пріорськими дітьми того далекого літа, про ті краплини щастя, що зігріли його на Україні. В музеї експонується фотографія (1918 року) дітей родини Лісовських, дідусь яких був знайомий з Тарасом Шевченком. Неподалік від будинку досі росте 400-літній дуб, під яким, за спогадами сучасників, любив сидіти Т. Шевченко, а в музеї експонуються фотографії (кінця ХІХ ст.) мешканців Пріорки біля Шевченкового дуба.

Нині музей Хата на Пріорці – один з найактивніших шевченківських осередків просвітницької, культурологічної, пошукової роботи з учнівською молоддю.

Джерело інформації:

Меморіальний музей «Хата на Пріорці» (Київ) [Електронний ресурс] // Вандрівка : ваш путівник Україною : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://vandrivka.com.ua/memorialnij-muzej-hata-na-priortsi-kiyiv/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25. 03. 2026.

Меморіальний музей Т. Г. Шевченка «Хата на Пріорці» [Електронний ресурс] // Портал Шевченка : [сайт]. – 2026. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <http://kobzar.ua/page/93>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25. 03. 2026.

Дізнайтесь більше!

Наумова, Н. Хата на Пріорці : [видано за сприяння райдержадмін. Поділ. р-ну] / Надія Наумова, Юлія Єрмоленко. – Київ : Видавець О. Коваленко, 2005. – 18 с.

Київ. Міська Рада (Голова – Л. Черновецький). Про оформлення Національного музею Тараса Шевченка права користування земельними ділянками для експлуатації та обслуговування відділу музею на вул. Вишгородській, 5 у Подільському районі м. Києва : рішення №198/1254 від 2 квіт. 2009 р. // Хрещатик. – 2010. – 28 січ. – С. 14. – (Документ. – Вип. № 9).

Дуб Тараса Шевченка оздоровили : [на території парку «Березовий гай» по вул. Вишгородській] // Вечірній Київ. – 2009. – 4 лют. – С.9. – (Новини зеленого Києва).

Задорожний, А. Дерев'яні шедеври великого міста : [«Хата на Пріорці»] / Антон Задорожний // Сьогодні. – 2009. – 4 дек. – С.11. – (Київ).

Наумова, Н. 1859 рік у житті та творчості Тараса Шевченка : [наук. співроб. Музею розповідає про остан. притулок Кобзаря у Києві на Пріорці у родині Варвари Пашковської] / Надія Наумова // Вітчизна. – 2009. – № 78. – С. 147–152.

Наумова, Н. Слідами шляхів Тараса Шевченка : [вист. худож. Я. Максимова «Шляхами Шевченка»] / Надія Наумова // Гостиний двір. – 2005. – № 7. – С. 4.

Наумова Н. Хата на Пріорці / Надія Наумова // Дивослово. – 2001. – № 3. – С. 62–64.

Семенко, В. Крізь вікна хати на Пріорці Шевченків дух у вічність світить / Семенко В. // Літературна Україна. – 2003. – 13 берез. – С.2.

Семенко, В. Вертеп на Подолі : [свято у музеї «Хата на Пріорці»] / Семенко В. // Гостиний двір. – 2006. – №1. – С.1.

Стратілат, М. Хата на Пріорці, де в 1859 р. перебував Тараса Шевченко, 2002 [Образотворчий матеріал] : гравюра / Микола Стратілат // Художники і Поділ. – Київ, 2002. – С. 82.

Стратілат, М. Хата на Пріорці, де в 1859 р. перебував Тараса Шевченко, 2002 [Образотворчий матеріал] : гравюра / Микола Стратілат // Історичний календар. – 2007. – № 12. – С. 245.

Інтернет-ресурси

Хата на Пріорці [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%82%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D1%80%D1%96%D0%BE%D1%80%D1%86%D1%96 . – Назва з екрана. – Дата публікації : 26. 01. 2025. – Дата перегляду : 13. 04. 2026.

Хата на Пріорці [Електронний ресурс] // Музейний портал : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://museum-portal.com/ua/muzeyi/6_hata-na-priorci. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 13. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Romanenko, V. Літературно меморіальний музей Тараса Шевченка «Хата на Пріорці» [Електронний ресурс] : відео / Vasył Romanenko // Yotube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=C2AuU77G94s>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 31. 03. 2019. – Дата перегляду : 21. 04. 2026.

Тарасова хата. Ч.1. 1989р. [Електронний ресурс] : відео / UkrKinoChronika // Yotube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=eyEzuUVvk1w>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 26. 03. 2025. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Тарасова хата. Ч.2. 1989р. [Електронний ресурс] : відео / UkrKinoChronika // Yotube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=4NobNj3GrgE>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 13. 12. 2023. – Дата перегляду : 29 04. 2026.

Народний музей «Хліба»

вул. Вишгородська, 12
тел.: (0 44)- 430 -02-60
nenc@nenc.gov.ua

Графік роботи: понеділок – п’ятниця з 10:00 до 18:00
Вихідні: субота, неділя.

В експозиції Музею розповідається про розвиток хліборобства в період колективізації (що на даному етапі оцінюється неоднозначно), але це наша історія. Голодомор на Україні (1932–1933 рр.), під час якого загинуло айже 10 млн людей, 70-річчя якого було в 2003 р. За рішенням Уряду України в епіцентрі голодомору на Лубенщині Полтавської області споруджено обеліск його жертвам.

В експозиції значне місце відведено розповіді про хліборобську ниву воєнних (1941–1945) років та в період її відродження, зокрема показані норми видачі хліба населенню блокадного Ленінграда по хлібних карточках. У цій експозиції закарбована сувора пам’ять. У всіх експонатах, від хлібної шкоринки до щоденника Тані Савичевої, – заклик до народів світу не допустити нових смертей і руйнувань.

Склад блокадного хліба: житнє борошно, дефектне 50%, макуха 10%, солод 10%, целюлоза 15%, висівки 5%, пил збоєн і соєве борошно 10%.

Чітке уявлення про велетенську відстань у роках отримуєш, коли доторкаєшся до знарядь праці, які служили нашим далеким предкам і широко представлені в Музеї (від дерев'яного плуга до сучасного трактора, від ковша для ручної сівби до комбайна).

У Музеї хліба відображена велика роль українських вчених-селекціонерів – творців золотого колоса, академіків: В. М. Ремесла, В. Я. Юр'єва, Ф. Г. Кириченка та багатьох інших. Вражає подвиг В. М. Ремесла, колишнього директора Миронівського науково-дослідного інституту пшениці ім. академіка В. М. Ремесла. Дорогами II Світової війни він пройшов від Сталінграда до Берліна, пронісши в своєму

речовому мішку понад кілограм зерна перспективних гібридів і сортів пшениці. Повернувшись по війні на Миронівську дослідно-селекційну станцію, за 10 років невтомного пошуку вивів сорти пшениці «Миронівська 264», «Миронівська 808», «Миронівська 10», «Ювілейна» та багато інших, які за рівнем врожайності перевершували сорти, запроваджені доти у виробництво. Музей хліба став джерелом руху молоді за бережливість, центром виховання доброти, працелюбства, шани до людей праці і щорічно поповнюється новими експонатами та новими розділами. Відвідуючи Музей хліба, школярі дізнаються про тих, хто виводить нові сорти зернових культур, вирощує його на полях, випікає на хлібних заводах та в пекарнях.

Музей відвідують учні, студенти, працівники освіти та сільського господарства, батьки, громадськість. Двічі відвідав музей экс-Президент України Л. Д. Кучма (1997–2001 рр.), экс-голова Верховної Ради України І. С. Плющ, В. М. Литвин, народні депутати України, вчені, працівники хліборобської професії, інтелігенції, посли зарубіжних країн. Музей став справжнім координаційно-методичним центром по вихованню бережливого ставлення до хліба, формування творчої особистості, справжнього господаря землі, навчання хліборобської справи, оволодіння практичними вміннями і навичками на високих ідеалах і традиціях українського народу.

На базі Музею щорічно проводяться семінари вчителів, студентів, педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів, Всеукраїнські конкурси «Хліб очима дітей», «Хліб моєї Батьківщини» та ін.

Джерело інформації:

Народний музей «Хліба» [Електронний ресурс] // Вандрівка : ваш путівник Україною : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://vandrivka.com.ua/memorialnij-muzej-hata-na-priortsi-kiyiv/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25.03.2026.

Дізнайтесь більше!

Бондарчук, Л. Музей хліба в Києві : історія та сучасність / Л. Бондарчук // Рідна школа. – 2018. – № 5/6. – С. 45–48.

Голубєв, К. Хай святиться паляниця на розшитім рушнику : під таким гаслом в Нац. натуралістичному центрі учнівської молоді відбулося свято з нагоди 20-річчя заснування Народ. музею хліба / К. Голубєв // Освіта. – 2003. – 19–26 берез. – С. 8–9.

Манорик, Л. Хліб – усьому голова : про експозицію столичного Музею хліба / Л. Манорик // Початкова школа. – 2008. – № 3. – С. 54–56.

Маценко, Г. Хліб на столі – мир у сім'ї : [про експозицію, присвячену Голодомору в Музеї хліба] / Г. Маценко // Шкільний світ. – 2021. – № 11. – С. 14–19.

Свідрик, Л. Музей хліба : укр. коровай, грузинський лаваш, і навіть космічний буханець зібрали учні кіїв. еколого-натураліст. центру / Л. Свідрик // Хрещатик. – 2002. – 22 січ. – С.10.

Свідрик, Л. Фестиваль «Українська паляниця» присвятили 20-річчю Музею хліба / Л. Свідрик // Хрещатик. – 2003. – 25 берез. – С. 3.

Степанюк, О. Роль музейної педагогіки у вихованні молоді : на прикладі Музею хліба / О. Степанюк // Позашкільна освіта. – 2022. – № 4. – С. 10–13.

Інтернет-ресурси

Музей хліба [Електронний ресурс] // Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : https://nenc.gov.ua/?page_id=180 – Назва з екрана. – Дата перегляду : 27. 04. 2026.

Народний музей хліба (Київ) [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/mslrvj>. – Назва з екрана. – Дата останньої редакції : 18. 01. 2025. – Дата перегляду : 27. 04. 2026.

Відеоматеріали про музей

Romanenko, V. Народний музей хліба (м. Київ) [Електронний ресурс] : відео / Vasyly Romanenko // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=BtcElxfDfpM>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 13.10. 2019. – Дата перегляду : 27. 04. 2026.

Онлайн екскурсія в Музей хліба НЕНЦ [Електронний ресурс] : відео / Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=t46KaiJ1c4Q>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 20. 01. 2022. – Дата перегляду : 27. 04. 2026.

Національний музей «Чорнобиль»

Адреса: м. Київ, пров. Хорива, 1
тел: тел. +38 044 482-56-27, +38 063 946-21-43
email: info@chornobyl-museum.kyiv.ua

Вівторок – субота 10:00 – 18:00, крім вівторка до 16.45.
Неділя, понеділок – вихідні дні.
Останній вівторок місяця – санітарний день

Музей розташовано в історичній частині міста Києва на Подолі, на території пам'ятки археології місцевого значення «Культурний шар Подолу, IX–XVIII ст.», пам'ятки ландшафту, історії місцевого значення «Історичний ландшафт Київських гір і долини р. Дніпра» (III–II тис. до н.е. – XI–XIX ст.) та на території Державного історико-архітектурного заповідника «Стародавній Київ».

Будівля Музею – «Пожежне депо» (м. Київ, пров. Хорива, 1) занесена до Переліку об'єктів культурної спадщини м. Києва та перебуває під охороною відповідно до наказу Головного управління охорони культурної спадщини

виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 25. 06. 2011 № 10/38–11 та наказу Департаменту охорони культурної спадщини виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 27. 12. 2019 № 109 (охоронний № 3198-Кв).

У 1992 році музей створений на базі фотодокументальної виставки «Пам'ять мужності і слави», організованої у першу річницю трагедії учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС – пожежними Київщини.

Указом Президента України від 25 квітня 1996 року № 288/96 «Про музей «Чорнобиль» Музею надано статус «національний» та оновлено постійну експозицію.

Найбільше поповнення музейної колекції – 1446 експонатів відбулося в 1997 році.

2010 року музеєм було реалізовано проєкт грантової допомоги у сфері культури від Уряду Японії «Покращення виставкового обладнання у Національному музеї «Чорнобиль», що дозволило вперше впровадити у експозиційний простір інтерактивні технології: сенсорні інформаційні термінали з мультимедійними науково-допоміжними інформаційно-пошуковими системами.

Найвищу відвідуваність Музею – 79 тис. гостей було зафіксовано в 2019 році.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 05. 10. 2022 № 635 затверджено «Концепцію осучаснення та розвитку Національного музею «Чорнобиль» на період до 2025 року».

Згідно з наказом Міністерства культури та інформаційної політики від 05. 07. 2023 № 368 Будинок пожежного депо Подільської поліцейської дільниці занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення об'єкти культурної спадщини у м. Києві.

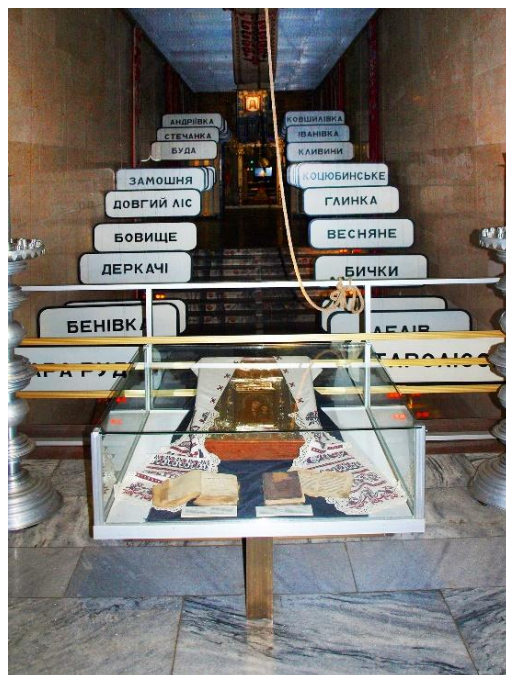
Особливість Музею полягає у тому, що в Києві та Україні лише цей Музей може найповніше представити відвідувачу матеріали про історію Чорнобильської АЕС, розвиток атомної промисловості України, культові реліквії, а також історико-етнографічні предмети Чорнобильського Полісся.

Національний музей «Чорнобиль» це:

- місце пам'яті героїзму та самовідданості ліквідаторів аварії на ЧАЕС;
- сховище унікальних реліквій, пов'язаних з Чорнобильським Поліссям;
- лабораторія сучасних досліджень та експериментів;
- простір для вільного діалогу про атомну енергетику, радіаційну безпеку, відповідальність влади перед своїми громадянами;
- відправна точка масштабних проєктів, пов'язаних з чорнобильською темою.

Місія музею

Допомогти усвідомити наслідки найбільшої ядерної катастрофи світу через можливість познайомитися ближче з долями тисяч людей – учасників, свідків і жертв. Допомогти зрозуміти необхідність примирення між суспільством, наукою і технологіями, які ставлять під загрозу існування нашої планети. Не дати світові забути уроки Чорнобильської трагедії, яка повинна стати попередженням для нас і наших нащадків. Розвінчати міфи, якими оповита тема ядерної енергетики, радіації та Чорнобилю. Відігравати провідну роль у трансформації ставлення людей до Чорнобильської катастрофи та ядерної безпеки – від подолання травм минулого до творення безпечного майбутнього. Застерегти світову спільноту від можливих катастрофічних наслідків ядерного тероризму.

Фондова колекція Музею

Колекція формувалася протягом кількох десятиліть і на сьогодні є найбільшим в Україні та світі зібранням історико-культурних артефактів Чорнобильської катастрофи. Це музейні предмети та музейні колекції про:

- історичні події, пов'язані з Чорнобильською катастрофою 1986 року, ліквідацію її техногенних, медичних, екологічних, соціальних, економічних, гуманітарних та культурних наслідків;
- осіб, організації та наукові установи, які брали участь у подоланні;
- історію і розвиток світової та української атомної галузі,

- функціонування атомних електростанцій та ін.;
- міжнародне співробітництво в атомній сфері;
  - діяльність атомних об'єктів під час повномасштабного вторгнення в Україну російських військ у 2022 р.;
  - матеріали, пов'язані з історією радянських атомних проєктів та ядерними випробуваннями;
  - пам'ятки про історію, культуру, побут, традиції та звичаї Чорнобильського Полісся.

Музей включено до Переліку музеїв та заповідників, в яких зберігаються музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України (постанова Кабінету Міністрів України від 02. 12. 2021 № 1388).

Джерело інформації:

Про музей [Електронний ресурс] // Національний музей «Чорнобиль» : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <https://chornobyl-museum.kyiv.ua/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду : 25. 03. 2026.

Дізнайтесь більше!

Національний музей «Чорнобиль» : [альб.-путівник] / авт. концепції Г. В. Барановська ; фото В. Івлєв. – Київ : [б. в.], 2011. – 80 с.

Чорнобильське янголя = Chornobyl angel : [соц. арт-проєкт : за мотивами новели «Чорнобильське янголя» Т. Луньової]. – Київ : Нац. музей «Чорнобиль», 2011. – 49 с. : іл.

«Наш музей присвячений людям, які рятували світ від радіації...» : за майже 25 років існування Національного музею «Чорнобиль» його відвідали понад мільйон громадян України та інших країн світу / підготував Сергій Зятьєв // Демократична Україна. – 2016. – 9 груд. (№ 49). – С. 6 : фото.

«Чорнобиль» : храм мужності і болю : [про Національний музей «Чорнобиль». Історія його створення та експозиція музею] // Дивосвіт. – 2006. – № 2. – С. 8–9 : іл.

Інтернет-видання

Національний музей «Чорнобиль» [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://surl.li/ziciqw>. – Назва з екрану. – Дата останньої редакції : 18.11.2025. – Дата перегляду : 29.04.2026.

Національний музей «Чорнобиль» [Електронний ресурс] // Вандрівка : ваш путівник Україною : [сайт]. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <https://vandrivka.com.ua/natsionalnij-muzej-chornobil-kiyiv/> – Назва з екрану. – Дата останньої редакції : 16.09.2025. – Дата перегляду : 29.04.2026.

Відеоматеріали про музей

РУМ-ТУР! Оновлений музей «Чорнобиль» [Електронний ресурс] : відео / МВС України // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=UNmW06y6I70>. – Назва з екрана. – Дата публікації : 27. 04. 2026. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Romanenko, V. Український національний музей «Чорнобиль» = CHORNOBYL NATIONAL MUSEUM [Електронний ресурс] : відео / Vasyl Romanenko // Youtube : [сайт]. – Електрон. відеодані. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=6wIawvfAN_I. – Назва з екрана. – Дата публікації : 07. 03. 2017. – Дата перегляду : 29. 04. 2026.

Зміст

Аптека-музей	6
Музей Михайла Булгакова.....	16
Музей Гетьманства.....	24
Музей-майстерня Івана Кавалерідзе.....	31
Музей «Кам'яниця київського війта».....	37
Музей Національного університету «Києво-Могилянська академія».....	44
Музей «Однієї вулиці».....	49
Музей «Хата на Пріорці».....	53
Народний музей «Хліба».....	58
Національний музей «Чорнобиль».....	62
Зміст.....	67